

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Hromádková

Četba a sledování televize u dětí staršího školního věku

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Josef Musil, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012–2015

BACHELOR THESIS

Barbora Hromádková

**Reading and watching television for older school aged
children**

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

RNDr. Josef Musil, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky .....

Poděkování

Děkuji panu RNDr. Josefu Musilovi, CSc., za cenné rady, připomínky a odborné vedení mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá hlavně četbou dětí a sledováním televize. Rozebírá, jaké typy dětských pořadů se na televizní obrazovce vyskytovaly, jak televize na dítě působí. Dále se věnuje vzniku čtenářství, roli rodiny a školy při vytváření čtenářského návyku, čtenářstvím v období pubescence, funkcemi a účinky četby. Praktická část se na základě dotazníku zaměřuje na čtenářský návyk u dětí ve starším školním věku, na sledovanost televize a na násilí a pornografii v ní zobrazovanou.

Klíčová slova

Čtenář, čtenářský návyk, elektronické médium, komunikace, sledovanost televize, starší školní věk.

Annotation

The Bachelor Thesis deals - within its theoretical part - with reading and watching television. It analyses which types of children's programs on television occurred, how television affects children. The Bachelor Thesis also dedicates to formation of reading, the role of family and school in creating the habit of reading, reading in the pubescence, functions and effects of reading. The practical part based on the questionnaire survey is dedicated to reading habits for children in the older school age, television viewership and violence and pornography on television.

Keywords

Communication, electronic medium, older school age, reader, reading habits, television viewership.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE	11
1.1 Hromadné sdělovací prostředky	13
1.2 Funkce elektronických médií.....	14
1.3 Přínosy médií a mediální rizika	17
2 VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE DÍTĚTE	20
2.1 Vývojové etapy	21
2.2 Starší školní věk.....	23
3 PŮSOBENÍ TELEVIZENA DÍTĚ	26
3.1 Dětské pořady v televizi	28
3.2 Jak na televizní obrazovku - rady pro rodiče	29
4 ČETBA U DĚTÍ	31
4.1 Vznik čtenářství	33
4.2 Role rodiny a školy při vytváření čtenářského návyku.....	34
4.3 Typy tvorby pro předčtenářské a raně čtenářské stadium.....	35
4.4 Čtenářství v období pubescence	37
4.2 Funkce a účinky četby	39
PRAKTICKÁ ČÁST	41
5 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE, HYPOTÉZY A METODA VÝZKUMU	41
5.1 Cíl výzkumu.....	41
5.2 Hypotézy	41
5.3 Výzkumný vzorek.....	42
5.4 Výzkumná metodika	42
5.5 Časová organizace výzkumu podle jeho fází.....	43
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	44
6.1 Interpretace a diskuze výsledků	56
ZÁVĚR	60

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
--------------------------------------	-----------

ÚVOD

Téma četby a sledování televize u dětí ve starším školním věku bylo vybráno, protože je stále aktuální. Už z toho důvodu, že děti na základních školách mají povinnou četbu, ze které by si měly vést čtenářský deník. Úroveň vzdělání, jehož součástí je i literatura, je jedním z ukazatelů vyspělého národa a četba by se tak měla stát přirozenou součástí života. Četba je pro dospívajícího i dospělého jedince důležitá – například rozšiřuje aktivní i pasivní slovní zásobu a ovlivňuje i psaní bez pravopisných chyb. Kniha má mnoho předností – číst se může kdekoli, bez elektřiny a jiného připojení, čtenář má velký prostor zapojovat a rozvíjet svou fantazii, v knihách nejsou žádné reklamy, mohou se snadno sdílet mezi sebou a co je hlavní, čtenář v nich nalezne vše, co potřebuje vědět. Naopak sledování televize dětmi může vést k poruchám koncentrace a informace v ní obsažené často nemusí být vhodné pro všechny věkové kategorie. Nicméně televize přináší i řadu přínosů, například děti mohou prostřednictvím ní objevit novou zájmovou činnost.

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat souvislost mezi čtenářským návykem a sledováním televize u dětí ve věku 11 – 15 let. Ke konkrétnějším cílům patří zejména zjištění, jak často děti ve starším školním věku čtou a zda je četba baví, jak často se děti ve výše zmíněném věku dívají na televizi a zda rodiče zakazují či omezují děti ve sledování televize.

Hlavní motivací pro zpracování tohoto tématu byl rozhovor s pedagogem učícím na druhém stupni základní školy, který se domníval, že dospívající děti četbu nebaví a nahrazují ji jinými aktivitami. Tato bakalářská práce se snaží zjistit, zda to tak opravdu je a zda četbu děti nahrazují sledováním televize.

Bakalářská práce je rozčleněna do šesti kapitol, z nichž první čtyři se věnují teoretickému výkladu zvoleného tématu a poslední dvě kapitoly se zabývají výzkumným šetřením.

Teoretická část se zabývá relevantními poznatky z teorie komunikace médií, z vývojové psychologie a pedagogiky. Všechny kapitoly se snaží vymezit pojmy, které jsou pro tuto práci stěžejní. Úvodní část práce se zabývá mediální komunikací, následuje kapitola věnující se vývojové psychologii dítěte, třetí kapitola teoretické části

se zabývá působením televize na dítě – zde jsou zmíněny především rizika, které pro děti televize představuje. Poslední teoretická část se věnuje četbě dětí.

Praktická část se zaměřuje na průzkum čtenářského návyku dětí, na sledovanost televize a na násilí a pornografii v ní zobrazovanou. K výzkumu je použita kvantitativní metoda – dotazník. Dotazník obsahuje otevřené, uzavřené i polootevřené otázky. V první kapitole je především stanoven výzkumný cíl a hypotézy. Poslední šestá kapitola se zabývá výsledky dotazníkového výzkumu. Tato kapitola obsahuje také diskuzi a interpretaci výsledků, kde jsou hypotézy potvrzeny nebo vyvráceny.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE

Komunikace je proces, při kterém dochází k přenosu informace pomocí znakového systému, který probíhá mezi lidmi přímo nebo prostřednictvím technicko-organizačních prostředků.

V každé komunikaci nalezneme:

- komunikátora;
- komunikanta;
- zdroj informace;
- informace;
- signál či kanál pro přenos informace.¹

Komunikaci můžeme klasifikovat dle různých hledisek. Prvním takovým hlediskem je komunikace přímá a nepřímá. Přímá komunikace probíhá přímo mezi komunikujícími, přičemž nic jiného kromě lidí není ke komunikaci potřeba. Nepřímá komunikace probíhá pomocí technicko-organizačních prostředků.² Tyto prostředky obecně nazýváme jako média. Tento termín z obecného hlediska znamená zprostředkujícího činitele. V komunikaci je pojmem médium myšleno vše, co funguje jako nástroj k zachování a přenosu informace v prostoru a čase. Z širšího úhlu pohledu můžeme mezi médium sociální komunikace zařadit např. výtvarné dílo, architekturu, tanec, písmo, řeč, kterékoli objekty, které se mohou užít k prezentaci významů. V politice či žurnalistice se pojem médium hlavně používá k pojmenování technických prostředků a sociálních systémů, které slouží masové komunikaci, například tisk, rozhlas, televize, film.³ V této bakalářské práci se budou pojmem média nazývat pouze hromadné sdělovací prostředky.

Dalším možným hlediskem je komunikace verbální a neverbální. U verbální komunikace se znakový systém zakládá na slovech. Do verbální komunikace patří také

---

¹ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 11-14. ISBN 978-807-4520-020.

² Tamtéž, s. 19

³ OSVALDOVÁ, B. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. dopl.vyd. Praha: Libri, 2002, s. 104. ISBN 80-7277-108-6.

písmo, znaková řeč neslyšících a jiné se slovem související druhy komunikace. Vynálezem písma se nepřímá verbální komunikace realizuje vizuálně, nicméně není vázána jen na písmo, patří sem také znaky, u kterých je komunikant schopen vyjádřit jejich smysl slovy. Jde například o dopravní či turistické značení. Do přímé neverbální komunikace patří řeč těla, např. gestika, mimika, haptika aj. Mezi nepřímou neverbální komunikaci řadíme všechna umění mimo slovesného umění. Tón hlasu, intonaci, rychlost řeči apod. můžeme také zařadit do neverbální komunikace. Při přímé komunikaci se neverbální komunikace využívá společně s verbální komunikací.

Komunikaci dělíme také dle komunikačního kanálu. Pro masovou komunikaci je nejdůležitější sluchový a zrakový kanál. Zpravidla se při přímé komunikaci využívá obou kanálů současně. V rozhlasu převažuje sluchový kanál, vizuální kanál převažuje v ostatních hromadných sdělovacích prostředcích.

Podle poměru rolí účastníků v komunikaci se určuje míra symetrie. Krajními body je komunikace zcela symetrická a komunikace zcela asymetrická. Dokonale symetrická komunikace se vyznačuje pravidelným střídáním komunikátora a komunikanta, k asymetrické komunikaci tíhne masová komunikace. Je zřejmé, že přímá komunikace by měla směřovat spíše k symetrii.

U komunikace se také rozlišuje míra spontánnosti. Krajními body je komunikace zcela spontánní a komunikace cílená/řízená. Spontánní komunikace vychází z lidské potřeby komunikovat, na rozdíl od cílené/řízené komunikace, která je využívána za určitým záměrem.⁴

Mediální komunikace je součástí sociální komunikace a je charakterizována tím, že všechny komunikační aktivity probíhají prostřednictvím médií. Často je mediální komunikace označována za komunikaci masovou.⁵

Sociální komunikace není druhem komunikace, ale způsobem nahlížení na komunikaci. Tento termín se používá, jde-li o účel a výsledek komunikace. Může jít

---

⁴ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 20-27. ISBN 978-807-4520-020.

⁵ PROKŮPEK, V. Mediální komunikace pro distanční studenty. *Ing. Václav Prokůpek, Ph.D.* [online]. 2012 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://ingvaclavprokupekphd.blogspot.cz/2012/11/medialni-komunikace-pro-distanzni.html>

o komunikaci mezi jedinci, jedincem a skupinou, jedincem a institucí nebo mezi skupinami či institucemi navzájem.⁶

1.1 Hromadné sdělovací prostředky

Mezi hromadné sdělovací prostředky řadíme tisková a elektronická média.

K tiskovým médiím řadíme zejména knihy, vyhlášky, noviny, plakáty, časopisy, informační brožury aj. Nicméně v dnešní době většina populace si pod tímto druhem médií představí pouze tištěná periodika, která musí vycházet minimálně dvakrát ročně. Pro hromadné sdělovací prostředky mají největší význam noviny, a to především deníky a časopisy. V dnešní době nabývají tisková média nových kvalit, které jsou dány vydáváním novin a časopisů v elektronické podobě na internetu. Na internetu se objevují jak nezměněné verze tištěných vydání, tak i speciální internetové mutace, které jsou v průběhu dne několikrát aktualizované. Pokud je přístup na internet zajištěn, získávají tisková média v elektronické podobě další důležitou kvalitu a tou je přístup do archivů, v nichž je možné si požadované starší články dohledat.

Na rozdíl od řady neseřízných, amatérských a úmyslně zavádějících obsahů různých webových stránek jsou internetové mutace klasických novin zpracovávány tradičním stylem redakční práce, což zachovává klasické znaky pojmu tisk.

Mezi elektronická média řadíme v současné době hlavně rozhlasové a televizní vysílání a v poslední době také internet.

Vysílání má v tradičním pojetí několik podstatných rysů:

- záměrné a systematické sestavování programu, který je určen pro velké množství posluchačů a diváků;
- šíření signálu, který nese obsah vysílání z jednoho bodu k většímu množství konečných recipientů;
- možnost příjmu a vnímání obsahu vysílání větším počtem posluchačů či diváků.⁷

---

⁶ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 35. ISBN 978-807-4520-020.

⁷ Tamtéž, s. 43-47

1.2 Funkce elektronických médií

Dnešní médium je instituce, tedy technicko-organizační systém a novináři zde do značné míry figurují jako jeho přímá součást. Informace se v tomto systému pouze nepředává, ale vytváří se, popřípadě se přetváří. Vnitřní činností média se informace vždy významově pozmění – minimálně jejím samotným výběrem.

Definování funkcí médií vychází z představy, že na společnost je třeba nahlížet z hlediska vzájemně závislých systémů a struktur vykonávajících vzájemně související funkce ve společnosti. Moderní média můžeme vnímat i jako formy uspokojování potřeb jednotlivců a malých skupin. Z tohoto pohledu lze rozlišit tři základní funkce elektronických médií:

- informační;
- zábavnou;
- komerční.

U veřejnoprávních médií je žádoucí vyvážené zastoupení informační a zábavné funkce s mírnou převahou funkce informační. Třetí výše uvedená funkce by se měla ve veřejnoprávním médiu vyskytovat pouze okrajově. Jednotlivé funkce jsou konkretizovány různými žánry, nicméně jejich přiřazení není stabilní ani jednoznačné. V současné době se vyskytuje nový trend v oblasti elektronických médií – stírání hranic mezi jednotlivými funkcemi a prolínání žánrů.⁸

Informační funkce médií

K nejstarší formě plnění informační funkce patří zpravodajství. Dnes můžeme dle typu obsahu, způsobu zpracování informace a žánrových specifíků uvést několik příkladů plnění informační funkce, např.: zpravodajství, publicistika, popularizace vědy, vzdělávací články. Zastoupení různých typů informační funkce v jednotlivých médiích je rozdílné. V denním tisku se setkáme s rovnoměrným zastoupením již zmíněných typů. Časopisy jsou orientovány zejména na obrazové reportáže a publicistiku. Rozhlasové vysílání se informační funkci příliš nevěnuje. Komerční stanice mají ve své

---

⁸ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 65-67. ISBN 978-807-4520-020.

programové skladbě časté zprávy, ale většinou pouze regionálně zaměřené a trvající pouze několik minut za hodinu.

Mezi nejsledovanější televizní pořady patří televizní zpravodajství, nicméně pouze Česká televize má své zahraniční zpravodaje. Díky digitalizaci mohla naše veřejnoprávní televize spustit specializovaný zpravodajský kanál ČT24. V komerční televizi se objevuje zpravodajství z domova i ze zahraničí. Ve zpravodajství ze zahraničí se komerční televize většinou spoléhají pouze na agenturní zdroje – vyjma Slovenské republiky.⁹

Zábavná funkce médií

Zpočátku se zábavná funkce vyskytovala v novinách pouze jako sobotní „zábavná příloha“. Na počátku devadesátých let dvacátého století dochází ke splývání žánrů, které přinášejí odlehčené a humorné vyjadřování prolínající se do zpráv a komentářů.

S nástupem televize se vyskytuje zábava jako rovnocenná součást programu. Zábava v televizi se stále více rozlišuje na specializovanou zábavu a masovou zábavu. První z uvedených je vysílána na tematických kanálech, druhá – masová zábava na plnoformátových kanálech. V televizi vzniká nový fenomén – seriál. Jedná se o protahované, nastavované řady a počet dílů dosahuje i několika stovek. Nejstarším představitelem seriálu je situační komedie, tedy sitcom. Jeho hlavním znakem je klipovitý děj a jednoduchý humor. V budoucnosti bude největším rizikem televizní zábavy nedostatek pořadů. Hlavně specializované kanály totiž vysílají velké množství filmů, seriálů, soutěžních pořadů atp.

Zábava se mnohem častěji vyskytuje v rozhlasu než v televizi. Rádio již několik desítek let doprovází řadu činností posluchače. Jedná se tedy o typickou zvukovou kulisu. Rozhlasové vysílání má schopnost vytvořit zábavu pro nejrůznější zájmové i věkové skupiny, a to převážně díky velké pestrosti populární hudby.

---

⁹ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 67-68. ISBN 978-807-4520-020.

Zábava se po vzniku internetu rozšířila i o chat, ačkoliv ten měl původně sloužit k výměně informací a ke sdílení názorů. V současné době k nejpoblárnější zábavě na internetu patří sociální síť, například You Tube, Facebook, Twitter.¹⁰

Komerční funkce médií

Cílem této funkce je spolufinancovat nebo dokonce financovat provoz média. Existují tři základní možnosti plnění komerční funkce:

- reklama, v tisku nazývaná inzerce;
- sponzoring;
- teleshopping.

Hlavní způsob, jak realizovat komerční funkci u hromadných sdělovacích prostředků, je reklama. V televizi je reklama nejlepší pro tzv. rychloobratové zboží, jako je např. prací prášek. Samozřejmostí je stanovení cílové skupiny, na kterou je třeba se zaměřit – televizní reklama je často určena pro důchodce a ženy na mateřské dovolené. Nicméně prioritou je snaha zaujmout zámožnější a mladé lidi.

Specifickým problémem je reklama ve veřejnoprávních médiích. Důvodem pro zachování reklamy v tomto druhu médií je především odlišné financování, naopak proti je náchylnost veřejnoprávní organizace k plýtvání prostředky a deformování reklamního trhu.

Internetová reklama je poměrně novým a rychle se rozvíjejícím segmentem reklamního trhu. Rozlišujeme čtyři základní typy:

- proužková reklama – jde o nejstarší typ, původně to byl text, někdy animovaný; dnes se používá k udržování povědomí o značce;
- neklasické bannery – mají formu větších čtvercových ploch s textem či s textem a obrázkem;
- tlačítka – jde o nejmenší reklamní sdělení, které je určeno ke kliknutí a otevření vlastní reklamy;
- kontextová reklama – musí souviset s obsahem webové stránky, jde o cílenou reklamu.

---

¹⁰ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 83-88. ISBN 978-807-4520-020.

Další možností plnění komerční funkce je sponzoring. Sponzor nekupuje vysílací čas, pouze přispívá na vysílání konkrétního pořadu. Vysílatel musí takto získané prostředky použít k financování sponzorovaného pořadu.

Teleshopping je přímý televizní prodej. Jde o propojení reklamy a okamžitého telefonického či e-mailového objednání zboží.¹¹

1.3 Přínosy médií a mediální rizika

Elektronická média mají řadu přínosů:

- zpřístupnění zábavy, kultury a názorných informací – pro širokou veřejnost; lidé mají s televizí větší možnosti zábavy, kulturního vyžití atp.;
- zvyšuje se aktuálnost informací;
- dochází k bezprostřednějšímu poznání, hlavně osobních rysů politiků či atmosféry významných událostí – má mobilizující účinky pro lidský zájem;
- dochází k homogenizaci společnosti – informačně i názorově, je na regionální, národní, světové i globální úrovni;
- možnost rychlého a okamžitého rozšíření závažné, popř. poplachové informace.

Většinu výše uvedených přínosů lze velmi jednoduše přeformulovat i na negativa, případně na rizika zneužití médií:

- zpřístupnění zábavy, kultury a názorných informací může být považováno za její barbarizaci, vulgarizaci;
- díky bezprostřednějšímu poznání je umožněna účinná manipulace;
- informační, názorová homogenizace vede ke ztrátě diverzity a dochází k jednotnému, nikoliv rozmanitému myšlení;
- rozšíření závažné, poplachové informace lze zneužít přeměněním na manipulativní poplašnou zprávu.¹²

---

¹¹ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 88-96. ISBN 978-807-4520-020.

¹² MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003, s. 43-44. ISBN 80-722-0157-3.

Nicméně média představují jedno hlavní, důležité riziko – působí na děti a mládež. Hromadné sdělovací prostředky ovlivňují děti zejména pro:

- jejich zvědavost a vnímavost;
- nepřipravenost jejich psychiky;
- jejich sníženou schopnost odlišit realitu od zobrazení;
- nabádání k zobrazenému násilí, případně k pornografii a k sebevražednému jednání;
- ztotožnění se s nevhodným chováním jako s normou.

V televizním vysílání, počítačových hrách a na internetu působí na děti a mládež negativně hlavně násilí a erotika.

V roce 2003 vyšla zpráva o vlivu násilí v médiích na mládež, celá vědecká práce se uskutečnila pod záštitou Americké psychologické společnosti.¹³ V práci je blíže popsán negativní vliv násilí v televizi, filmu i ve videohrách. Vědecký tým došel k závěru, že:

- agresivní a násilné chování u dětí koreluje s množstvím zobrazovaného násilí sledovaným v dětském věku;
- kriminální chování v dospělosti koreluje s množstvím zobrazovaného násilí sledovaným v dětském věku.

Erotické pořady, případně výjevy se začaly vnímat odlišně – hlavně v západní kultuře – poté, co po 2. světové válce nastala sexuální revoluce a došlo k rozeznání rizik televizního násilí v posledních dvaceti letech. Sexuální scény zobrazované v televizi v dnešní době vadí jen malému procentu diváků, na rozdíl od zobrazovaného násilí, které vadí velké většině recipientů.

Internet je médium, ve kterém se nejčastěji objevuje pornografie. Již samotné slovo sex je dlouhodobě jedno z nejvyhledávanějších slov na internetových vyhledávacích.

Zarážející je, že široká veřejnost v České republice se ve srovnání se zbytkem Evropy zdá jako zvláště tolerantní vůči prvkům erotiky ve vysílání. Můžeme se tedy domnívat, že čeští občané si dostatečně neuvědomují eventuální záporné dopady na dospělého jedince.

---

¹³ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 135. ISBN 978-807-4520-020.

V současnosti již v mnoha zemích probíhá výzkum, který se zabývá působením mediální erotiky na děti a mládež. Nicméně závěry těchto výzkumů budou známy řádově až za několik, možná desítek let. Vše se odvíjí od množství finančních příspěvků, které budou na výzkum vydány.¹⁴

---

¹⁴ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 130-145. ISBN 978-807-4520-020.

2 VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE DÍTĚTE

Vývojová psychologie zkoumá souvislosti a vývojové přeměny lidské psychiky a snaží se porozumět jejímu průběhu.¹⁵

Jsou vymezeny tři cíle vývojové psychologie:

- zabývá se vývojovými změnami, které jsou typické pro určitá vývojová stádia;
- z informací je nutné odvodit obecné zákonitosti, které se týkají vývoje psychických vlastností, funkcí a příčinných souvislostí;
- musí se vytvořit jednotná teorie, ze které by šlo odvodit co nejvíce faktů.¹⁶

Existují dva základní faktory, které ovlivňují psychický vývoj dítěte. Prvním takovým faktorem je dědičnost. Předpokladem pro rozvoj psychických vlastností dítěte jsou genetické dispozice. Dítě se individuálně rozvíjí, to např. znamená, že jedinec dosahuje různých úrovní psychických i somatických funkcí. Jednotlivé složky genetického plánu se v průběhu života aktivují postupně, proto ve stejném období dosahují psychické funkce určité kvality. Nicméně geneticky je dáno i tempo zrání, tzn., že předpoklady k rozvoji schopností se projeví až v době, kdy tyto funkce dozrávají. V určitých vývojových fázích se genetické dispozice projevují různě intenzivně.

Druhým faktorem je prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Jedince ovlivňuje několik druhů prostředí:

- fyzické, tj. prostředí, ve kterém dítě žije; zda je stabilní a předvídatelné;
- sociokulturní, zde jsou důležité hlavně sociokulturní faktory, které pomáhají k rozvoji verbálních dovedností a k autoregulaci vlastního chování, které je podle sociálních norem žádoucí.

Nejvýznamnější sociální skupinou, která ovlivňuje vývoj dítěte je rodina. Rodina dítěti poskytuje základní zkušenosti. Členové rodiny jsou jakýmsi modelem, se kterým se dítě identifikuje. Dítě dokáže interpretovat určité vzorce chování, které se v minulosti zdály žádoucí. Rodina také poskytuje jedinci zdroj bezpečí a jistoty. Neméně však ovlivňuje dítě sociálně a biologicky.

---

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2005, s. 11. ISBN 978-802-4609-560.

¹⁶ LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, s. 13. ISBN 80-716-9195-X.

Další velmi důležitou skupinou, která na dítě působí, je vrstevnická skupina. Každý jedinec potřebuje být respektovaným členem takovéto sociální skupiny, pokud je dítě vrstevnickou skupinou odmítáno, může to jeho vývoj negativně ovlivnit. V období dospívání jsou vrstevnické vztahy velmi důležité, v případě nouze působí jako opora.

Na jedince, hlavně v období dětství, působí významně škola. U dítěte rozvíjí jeho poznávací schopnosti a dovednosti. Nicméně je i určitým socializačním činitelem. Hodnocením výkonu a chování dítěte škola buduje v žácích důležitou zkušenost, která dětem pomáhá v jejich sebepojetí.¹⁷

2.1 Vývojové etapy

Klasifikace vývojových etap vychází z rozličných psychologických znaků, které jsou vždy pro dané období charakteristické.

Vývojové období se dělí na prenatální a postnatální. Prenatální období začíná početím dítěte a končí jeho narozením. V této fázi se objevují počátky psychické činnosti. Plod přibližně od třetího měsíce po početí reaguje na vnější podněty, může reagovat i na různé stavy budoucí matky.

Postnatální období, které trvá od narození až do konce života, dělíme na tyto fáze:

- novorozenec;
- kojeneček;
- batole;
- předškolní věk;
- mladší školní věk (prepubescence);
- starší školní věk (pubescence);
- adolescence;
- dospělost;
- stáří.

---

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2005, s. 12-20. ISBN 978-802-4609-560.

Novorozenecké období trvá čtyři týdny. Chování dítěte je omezeno na vrozené reflexy, např. sací reflex. Novorozenci reagují na lidský hlas a vyhledávají oční kontakt s matkou. Následující kojenecké období trvá do jednoho roku dítěte. Kojenci se vyvíjí senzomotorika a podmíněné reakce. V devátém měsíci je dítě schopno vzpřímeně sedět, později leze a na konci tohoto období je dítě schopno stát a chodit bez cizí pomoci. Batolecí období končí třetím rokem života dítěte. Batole rychle roste i nabírá na váze, pohybuje se samostatně a začíná mluvit. Zvládá základní hygienické návyky a na konci tohoto období se chce již zapojit do rodinného života, má tendenci pomáhat matce nebo otci. S rostoucí slovní zásobou dochází k dokonalejší komunikaci rodiče s dítětem i mezi dětmi samotnými. Batole je zvědavé, aktivní a jeho nejdůležitější činností je hra, která ho připravuje na život.

Období předškolního věku končí šestým rokem dítěte. Dítě je v této životní fázi hravé, sdílné, často neposedné a má velmi rozvitou představivost, tu podporují hlavně pohádky, které slyší či vidí. Dítěti se zdokonaluje mluvená řeč a již se dokáže vyjadřovat v rozvitých větách.¹⁸

Mladší školní věk neboli prepubesce trvá do jedenáctého roku dítěte. Jedná se o období před pohlavním dospíváním jedince. Dítě je v tomto období kritické a mění se jeho stanovisko k dospělým, hrám i k jeho dosavadním zájmům. Typická je zaměřenost jedince na sebe sama a na svůj vnitřní svět.¹⁹

Starší školní věk neboli pubescence končí patnáctým rokem dítěte. V této životní etapě prochází jedinec přeměnou z dítěte na biologicky zralého dospělého. Jedná se o období pohlavního dospívání, to se projevuje např. kolísáním nálad, kritičností, sebepodceňováním aj.²⁰

Adolescence u dívek končí osmnáctým rokem a u chlapců dvacátým rokem života. Jedinec dosahuje pohlavní zralosti a dozrávají i jeho rozumové schopnosti. Charakteristické pro toto životní období je dotváření celistvosti osobnosti.²¹

---

¹⁸ NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, s. 383-384. ISBN 80-200-0993-0.

¹⁹ HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 449. ISBN 80-717-8303-X.

²⁰ Tamtéž, s. 491

²¹ Tamtéž, s. 18

Období dospělosti dělíme do několika časových stádií. Nejrozšířenější stanovili A. Chickering a R. Havighurst²²:

- pozdní adolescence a mládí (16 – 23 let), jedinec dosahuje emoční samostatnosti, připravuje se na manželství a rodinný život, volí si své povolání;
- raná dospělost (23 – 35 let), dospělý si zakládá rodinu, nastupuje do zaměstnání;
- přechod do středního věku (35 – 45 let), dochází k přehodnocování vztahů v rodině, přezkoumání pracovních plánů;
- střední dospělost (45 – 57 let), jedinec je na vrcholu profesní kariéry, přizpůsobuje se biologickým změnám, které nastávají;
- pozdní dospělost (57 – 65 let), jedinec se připravuje na odchod do důchodu.²³

Stáří je poslední životní etapou. Podle Světové zdravotnické organizace je doporučena následující periodizace stáří:

- rané stáří (60 – 74 let);
- vlastní stáří (75 – 89 let);
- dlouhověkost (90 a více let).²⁴

2.2 Starší školní věk

Toto období můžeme označit také za období pubescence. Sem řadíme děti ve věku od jedenácti někdy dvanácti do patnácti let. Pro jedince je charakteristické pohlavní zrání a řada psychických změn. Dítě je emočně labilní a začíná využívat formálně abstraktní myšlení. V tomto období dochází k novému sociálnímu zařazení jedince, společnost od něj očekává určitý typ chování a jiné pojetí jeho vlastní role. U mnoha jedinců se vyskytuje značný nesoulad mezi psychickými, somatickými a sociálními změnami, tyto změny označujeme jako pubertální. Mnoho dětí, které ještě nevykazují známky pohlavního dospívání myslí již abstraktně, tedy vyspěle. Začínají

---

²² CHICKERING, A. a R. HAVIGHURST In: HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 406. ISBN 80-717-8303-X.

²³ HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 406. ISBN 80-717-8303-X.

²⁴ Tamtéž, s. 562

být kritičtí vůči sobě i ostatním. Naproti tomu děti, které již znatelně procházejí pohlavním zráním, jsou intelektuálně i emočně stále ještě na dětské úrovni.

Charakteristická je špatná soustředěnost a emoční nestálost, které znemožňují koncentrovat pozornost na učení a často dochází k fluktuaci ve školním prospěchu. Pubescenti nezřídka pozorují své niterné stavy, které v nich vyvolávají úzkost a unikají do svého citového světa, popř. do denního snění, které je odvádí od reality.

V období dospívání dochází k rozvoji základních dovedností, schopností a zájmů. Děti získávají dovednosti, ke kterým potřebují sílu, hbitost a smysl pro rovnováhu. Jedinec se tedy začíná zajímat o sport a jiné pohybové aktivity. U dítěte dochází k rozvoji vizuálního vnímání, které souvisí s abstraktním myšlením, proto i jeho představy ztrácí živost, nyní jsou pouze obecné.

Nicméně dochází i k vývoji řeči, respektive k rozšiřování slovní zásoby. Dospívající začíná ovládat i složité větné stavby a roste jeho celková výrazová schopnost. Jedinec má nové a hlubší zájmy, např. o sport, četbu, hudbu, divadlo. Nadané děti se pokouší o první literární, hudební či výtvarnou tvorbu. U jedince postupně klesá zájem o dobrodružnou tematiku a dává raději přednost historické, společenské, milostné a válečné tematice. Nicméně nezřídka má dítě úmyslný odpor k povinné či doporučené školní četbě a raději se věnuje jiným nevzdělávacím aktivitám.²⁵

Pro toto období je charakteristický kognitivní vývoj. Mezi jedenáctým a dvanáctým rokem dítěte může jedinec informace logicky třídit, srovnávat a dokáže vyvozovat logické závěry ze soudů. Nicméně dítě nemůže uvažovat o něčem fiktivním, tedy o tom, co si nelze přímo představit. Dle Piagetových²⁶ názorů se v období pubescence objevuje nový stupeň myšlení – systém formálních operací. Pubescent je schopen velkého množství myšlenkových kombinací a chápe abstraktní pojmy.

Takovéto myšlení přináší řadu pokroků:

- dítě dokáže pracovat s pojmy, které jsou abstraktnější či obecnější; dospívající chápe abstraktní pojmy, např. láska, spravedlnost, právo;

---

²⁵ LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, s. 138-145. ISBN 80-716-9195-X.

²⁶ PIAGET, J. In: LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, s. 146. ISBN 80-716-9195-X.

- jedinec uvažuje o různých možnostech řešení problému, nespokojí se pouze s jedním řešením; tvoří hypotézy, ověřuje je a poté potvrdí nebo zavrhne;
- dospívající vytváří domněnky, které nemusí být reálné; srovnává skutečné s myšleným;
- jedinec dokáže používat logické operace, přestože nezná obsah soudů;
- pubescent přemýšlí o myšlení, produkuje soudy o soudech.²⁷

Tento způsob myšlení pomáhá dítěti pochopit vyučovací látku, kriticky přemýšlet o sobě i druhých a odlišuje hypotézu od faktu.

Dospívající v tomto stádiu lidského života prochází emočním vývojem a socializací. V první řadě dochází k emancipaci od rodiny. Jedinec se postupně začíná odlučovat od rodiny, osamostatňuje se. Celý tento proces probíhá snáze, pokud jsou rodinné vztahy nekonfliktní. Nicméně v mnoha případech neprobíhá emancipace snadno, matky si často snaží udržet děti na sobě závislé nebo naopak některé nutí dítě do samostatnosti přesto, že do ní ještě nedozrálo.

Následně dochází k navazování vztahů s vrstevníky. Vrstevnické vztahy poskytují dospívajícímu jistotu, kterou odloučením od rodiny ztratil, připravují ho na citové vztahy v budoucnu.

Již před obdobím pubescence se u dětí začíná projevovat primitivní forma sexuální aktivity. Nicméně v období dospívání se zvyšuje počet sexuálních aktivit. Sexuální pud je závislý na změnách hormonální činnosti. Jedinec se v tomto životním stádiu věnuje především autoerotickým praktikám, které ho připravují na následný heterosexuální život. Prvotními heterosexuálními zájmy jsou polibky a dotýkání se partnerů navzájem.²⁸

---

²⁷ LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, s. 145-148. ISBN 80-716-9195-X.

²⁸ Tamtéž, s. 148-152

3 PŮSOBENÍ TELEVIZE NA DÍTĚ

Působení televize na dítě je dvojího typu:

- přínosy;
- rizika.

Televize přináší řadu přínosů, např. zpřístupňuje zábavu, kulturu a informace, které jsou poměrně aktuální a k dítěti se dostává bezprostřednější poznání skutečností.²⁹

Nicméně televize představuje pro děti i velká rizika, těmi nejobávanějšími jsou:

- násilí ;
- erotika;
- kýč.

Všechna tato rizika mají i následující možné důsledky:

- náhradní život;
- zkreslený a ochuzený obraz světa;
- zdravotní následky.

Je zarážející, že v dětských pořadech se můžeme setkat s násilím.³⁰ Avšak má zde trochu mírnější podobu, příkladem jsou rvačky, výhrůžky, honičky, výprasky atd. Násilí, které se v televizi vyskytuje, je pro děti nebezpečné zejména z důvodu nápodoby, tzn., že děti přirozeně napodobují vše, co vidí – jedinec například šikanuje spolužáky. Samozřejmě, že ne každé dítě napodobuje násilí, které vidí na obrazovce. Nicméně i pro takové děti je zobrazované násilí nebezpečné, dochází k oslabení schopnosti soucitu a jedinec nachází nebezpečné zalíbení v krutosti, případně se u něj projeví i destruktivní sklony. Jiné děti to vede k bázlivosti, k nepřiměřenému strachu z násilí a ke zbabělému chování.

Erotika je nebezpečná v předčasném probouzení sexuálního citění, čímž dětem zkracuje dětství.³¹ Bere milostnému životu určitou tajemnost, touhu po objevování apod. Proto zde musí být někdo, kdo má dostatečné estetické a mravní vnímání, zkušenost s dětmi, aby byl schopen určit, co je a co není vhodné pro děti.

---

²⁹ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, s. 100. ISBN 978-807-4520-020.

³⁰ ŘÍČAN, P. a D. PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, s. 18. ISBN 80-717-8084-7.

³¹ Tamtéž, s. 24

Kýčem můžeme nazývat specifický druh lži, jde o vykonstruovaný příběh, který předstírá, že jde o skutečnost.³² Tímto způsobem se získává mnoho lidí, kteří nechtějí vidět pravdu o světě a o sobě samých či naopak se před pravdou chtějí schovat. Tudíž se v takovémto kýči lidé dělí na dobré a zlé, vědec bývá šílený, vášeň nezkrotná atd. Kýč v televizi není příliš nebezpečný, pokud jedinec není jeho přílišným konzumentem a pokud to není jeho únik před realitou.

Zábavu, kdy lidé tráví svůj volný čas před televizní obrazovkou, můžeme nazvat náhradním životem. Vlivem televize dochází k ubývání aktivní rekreace, sportu, turistiky aj. Ubývají také rozhovory a hry s dětmi, není na to čas. Lidé si méně naslouchají a nežijí naplno svůj osobní život. Před televizí ztrácí sami sebe a sledují příběhy, které se jim zdají správnější a skutečnější než jejich vlastní.

Pro děti, které se teprve učí rozlišovat skutečnost od toho, co vidí v televizi, je velice těžké vytvořit si správný obraz světa. Dítě si vytvoří falešný obraz světa, kterého se později již špatně zbavuje. Sledováním televize se ztrácí tvořivost a představivost, krásná součást života.³³

Ustavičné vysedávání před obrazovkou nese i jistá zdravotní rizika. Lidé omezují zdravý pohyb, křiví si páteř, kazí si oči a toto vysedávání působí špatně na nervový systém člověka. Horory nezdravě zvedají adrenalin, mohou rušit spánek – některým dětem se před spaním vybavují strašidelné scény.³⁴

Sledování televize tedy přináší řadu nebezpečí, ale i šancí – televize působí na změny v soužití, mentalitě, nahlížení na svět atp. Je to médium, které nás informuje, baví, přináší uvolnění a zprostředkovává nám vzdělání nebo umění.³⁵

---

³² ŘÍČAN, P. a D. PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, s. 25. ISBN 80-717-8084-7.

³³ Tamtéž, s. 17-30

³⁴ Tamtéž, s. 30

³⁵ KRAUS, W. *Televize - nový kontinent: Kultura nebo chaos?*. Praha: Československá televize, 1991, s. 38. ISBN 80-850-0502-6.

3.1 Dětské pořady v televizi

V roce 1992 si Rada České televize³⁶ nechala udělat kritickou analýzu dětských pořadů v televizi. V televizi se vyskytovala následující tvorba:

- tvorba typu Josefa Lady a Jiřího Trnky – hlavním archetypickým východiskem je česká kouzelná pohádka – chudý, prostý hrdina vítězí nad mocnou a pyšnou zápornou postavou;
- tvorba typu Jana Drdy – archetypickým východiskem jsou zde pohádky o vodnicích či čertech, kteří se vyskytují ve fiktivním světě; zaměřeno jen na některé interpersonální a sociální problémy;
- tvorba typu Miloše Macourka a Oty Hofmana – realistický příběh, do kterého vstupují pohádkové postavy; je zde kontrast dvou světů – i přesto, že pohádkové postavy zde vystupují s nadpřirozenou mocí a hroživou tváří, jsou čistší a naivnější než my;
- tvorba typu Jaroslava Dietla – příběhy ze současnosti, které se věnují podrobnému popisu psychologie postav a konfliktu generací, přičemž spojitost s pohádkou už zde téměř nenalezneme;
- dramata pro děti – zasahuje otázky týkající se smyslu života; filmem pro děti jsou pouze z důvodu, že se nedotýkají sexuální tematiky a patologické brutality;
- akční kreslené seriály – typický je prudký spád, zkratkovitý střih, který je blízký komiksům; často se do těchto seriálů promítají problémy světa dospělých;
- lyrické večerníčky – příběhy jsou zpomalené a tematicky odděleny od reálného světa; často je to doplňováno písničkami a tanečky;
- televizní magazíny pro děti;
- televizní soutěže pro děti;
- televizní estrády pro děti.³⁷

V roce 2012 Rada České televize vydala dokument, který obsahoval zamýšlený koncept dětských pořadů na nově vznikajícím kanálu ČT :D (tehdy ještě pod názvem ČT3):

---

³⁶ BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, s. 133. ISBN 80-85850-11-7.

³⁷ Tamtéž, s. 133-135

- dramatické pořady pro děti – hrané příběhy ze současnosti a s dětskými hrdiny;
- zábavné pořady a soutěže pro děti;
- dětská dokumentární tvorba – dokumenty za aktivní účasti dětí;
- dětské sportovní pořady – menšinové a mládežnické sporty, které mají dětem sport ztraktivnit;
- dětská publicistika – dětské parlamenty, jejichž cílem je aktivovat zájem mladých lidí o naši realitu;
- animovaná tvorba;
- převzaté pořady pro děti – např. nákup dětských pořadů ze Skandinávie, Holandska, Německa a Kanady;
- hudební pořady – představení vážné, současné i populární hudby.³⁸

3.2 Jak na televizní obrazovku – rady pro rodiče

Na televizní obrazovce se vyskytují programy, které nejsou vhodné pro děti. Avšak vše záleží na rodičích, jak se k televizi postaví.

Rodiče by měli sobě a svým dětem určit maximální počet hodin, který týdně stráví sledováním televize. Doporučeno je pět hodin týdně.³⁹ Patnáct hodin je maximum, které by mělo být překročeno jen ve výjimečných případech, například v době nemoci. U předškoláků, tedy dětí, které se teprve učí rozlišit skutečnost od toho, co vidí v televizi, by rodiče měli být ještě opatrnější. Dětem v batolecím období stačí večerníček před spaním, dětem v předškolním věku se může pustit večerníček, pohádka a záběry z přírody.⁴⁰

Starší děti je vhodné nechat občas sledovat pořady z přírody, sportovní utkání nebo dětský film. Dle toho, jak děti reagují na určité scény můžeme pochopit mnohé z jejich nitra, co by jinak zůstalo skryto.

³⁸ Zpráva o stavu příprav programu pro děti, mládež a vzdělávání. In: *Česká televize* [online]. 2012 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/zprava_o_stavu_priprav_detskeho_a_vzdelavaciho_programu.pdf?v=0

³⁹ ŘÍČAN, P. a D. PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, s. 42. ISBN 80-717-8084-7.

⁴⁰ Tamtéž, s. 35-43

Vhodnou podívanou jsou i nekýčové filmy pro dospělé, ovšem pod podmínkou, že děti neohrožují otevřeným zobrazováním sexuality či brutality. Děti ve školním a někdy i předškolním věku tyto filmy rády sledují i přesto, že nerozumějí ději jako celku. Rodiče jim občas něco vysvětlí, a tím se posiluje rodinná pospolitost. Avšak více se posiluje při společné hře, zpěvu, vyprávění, četbě apod., kde dítě má navíc možnost uplatnit svou fantazii a vyjádřit své myšlenky.

Problémem je sledování televizního zpravodajství s dětmi. Mnoho rodičů nezakáže dětem sledovat drastické záběry, které kamera častokrát zabírá velmi detailně, např. oběti havárií, zkrvavené tváře. Nicméně na druhou stranu by děti měly sledovat televizní zpravodajství a zajímat se o to, co se děje v České republice či ve světě – je to součást výchovy k občanství. Proto by se televize měla při drastických záběrech vypínat – z výchovného hlediska je vypnutí televizoru vhodnější než nutit dítě, aby se právě na tyto záběry nedívalo.

Ve spojitosti s televizním zpravodajstvím se vyskytuje ještě jeden vážný problém, a to reakce dospělých na obsah. Na děti velmi působí, pokud dospělý člověk nijak nezareaguje na zločiny a krutosti, které se v televizi objevují. Pokud se k této situaci nedokáže zodpovědně postavit může se stát, že dítě si ho vezme za vzor a obrní se proti soucitu.⁴¹

Ve dvanácti letech by dítě již mělo mít za sebou vážný rozhovor s rodiči na téma pornografie a mediální násilí. Dospívající by měl být schopen vysvětlit a pochopit, proč jsou výše zmíněné pořady pro lidi přitažlivé a proč jsou škodlivé. Je vhodné naučit děti slova či dokonce věty, kterými je mohou odmítat.

---

⁴¹ ŘÍČAN, P. a D. PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, s. 49-53. ISBN 80-717-8084-7.

4 ČETBA U DĚTÍ

V České republice je za čtenáře považována osoba, která přečte alespoň jednu knihu měsíčně, má tedy vybudovaný čtenářský návyk, který se formuje do dvanácti let.⁴² Čtenářský návyk je tedy způsob, jak se jedinec chová ke knize, jak ji čte apod. Návyk můžeme označit jako druh chování, přičemž ve čtenářském návyku se zrcadlí osobnost čtenáře. K jistému druhu návyku patří i rychlost čtení. Avšak samozřejmě rychlost čtení závisí na obtížnosti textu a schopnostech čtenáře. Rychlost čtení se může zvyšovat do té doby, do kdy čtenář ještě stíhá čtený text vnímat a uvědomovat si jeho smysl. Rozlišujeme pět rychlostí čtení:⁴³

- lehké čtení, jedinec je schopen přečíst přibližně 250 slov za minutu; lehkým čtením může přečíst jednoduché novinové články, propagační tisk bez odborných názvů aj.;
- normální čtení, jedinec je schopen přečíst přibližně 180 slov za minutu; normálním čtením může přečíst delší novinové články, populárně naučnou literaturu, beletrii aj.;
- pečlivé čtení, jedinec je schopen přečíst přibližně 135 slov za minutu; pečlivým čtením může přečíst odborné články aj.;
- obtížné čtení, jedinec je schopen přečíst přibližně 75 slov za minutu; obtížným čtením může přečíst texty s daty, čísly a vzorci aj.;
- mimořádné čtení, nelze přesně vyjádřit kolik slov za minutu jedinec přečte, mimořádným čtením může přečíst cizojazyčné texty, jejichž jazyk čtenář plně neovládá, chemické vzorce aj.

Pokud chce jedinec dosáhnout lepších čtenářských výkonů, je nutné pravidelně cvičit, zlepšovat všeobecné a odborné vzdělání a stále rozšiřovat svou slovní zásobu. Chceme-li dosáhnout kladných čtenářských návyků, je vhodné se ku příkladu při četbě

---

⁴² TRÁVNÍČEK, J. In: KUBÍČKOVÁ, K. Rozhovor s bohemistou Jiřím Trávničkem. *Mladá fronta dnes, Víkend*. 2011, č. 30.

⁴³ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995, s. 40. ISBN 80-858-6607-2.

nevěnovat žádné jiné činnosti, oddělovat od sebe hlavní myšlenky a nedůležité detaily atd.

Čtenář by také měl být schopen ovládat odlišné způsoby čtení:⁴⁴

- orientační čtení, tj. čtení, kdy si všímáme uspořádání díla, členění do kapitol, subkapitol, obsahu, grafů; čtenář si vybírá části textu, aby zjistil jejich náročnost a způsob autora vyjadřování;
- kurzorické čtení, tj. čtení zběžné; čtenář text pročítá velkou rychlostí, snaží se zachytit klíčová slova, ke kterým se později vrátí;
- statarické čtení, tj. pečlivé čtení a studium textu;
- selektivní čtení, tj. výběrové čtení; čtenář si vybírá jen určité údaje, které potřebuje.

Je nutné čtenářský návyk začít vytvářet u dítěte již v brzkém věku. Dítě se nejprve stává posluchačem a později i aktivním čtenářem. Dítě začínající číst by mělo číst nahlas a pravidelně. Nicméně je nutné stále dítěti předčítat, protože pokud ještě čtení úplně neovládá nedokáže často pochopit smysl sdělení.

Čtenářský zájem se objevuje až na určité intelektuální úrovni. Tento zájem je bezpochyby podmíněn schopností číst a prostředím, ve kterém se jedinec vyskytuje souvisí s jeho intenzitou, charakterem a trvalostí. Za objekt zájmu je nejčastěji považována publikace, která je pro čtenáře atraktivní. Čtenářský zájem souvisí s psychickými potřebami jedince.⁴⁵

Procesem čtení je myšleno vnímání a uvědomování si čteného textu, který má obsah a formu – obsahem je konvenční význam a formou je psané či tištěné písmo. Jde tedy o rozluštění grafických znaků a o chápání významu slov.⁴⁶

---

⁴⁴ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995, s. 43. ISBN 80-858-6607-2.

⁴⁵ HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009, s. 48. ISBN 978-807-3686-574.

⁴⁶ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995, s. 34. ISBN 80-858-6607-2.

4.1 Vznik čtenářství

Neexistuje pouze jeden důvod pro vznik dětského čtenářství, na dítě působí mnoho podnětů, které se sčítají nebo odčítají, vzájemně se podporují či stojí proti sobě. Dítěti se rozvíjí slovní zásoba, vzrůstá samostatnost, okruh zájmů a rozmanitost odpovědí na okolní svět. Dítě si každý nový podnět vyloží po svém, zhodnotí, zda mu přináší potěšení či nikoliv, závažnost či náhodnost a nadále se podnětu snaží vyvarovat či ho vyhledávat. Nicméně tyto podněty jsou různé a dítě na ně mnohdy odpovídá naprosto nečekaně. Výsledek nesourodě působících podnětů často odporuje všem obecně uznávaným presumpcím. V řadě případů dítě čte, aniž by ho k tomu rodiče vedli a nebo naopak rodiče, kteří celý život čtou nemohou dítě k četbě přimět.

Nicméně pokud si tyto nepředvídatelné odchylky odmyslíme, existuje mnoho nenáhodných podnětů, které mohou pozitivně působit na čtenářství u dítěte předškolního věku. Významnou roli hrají záměrné, cílevědomé, přímo kulturně zaměřené impulsy, které dítě ke čtenářství připravují, např. předčítání nebo vypravování pohádek, obrázkové knížky, říkanky a písničky. V dítěti se vytváří pocit, že slovesnost je součástí života. Takovéto přímé podněty, které působí na předškolní dítě, jsou důležité zejména ze dvou důvodů.

Prvním důvodem je, že dítě se nachází v určité vývojové etapě, kdy se přímo setkává s vlastní imaginací. Dítě chápe podněty jinak, než je bude chápat později, vnímá je daleko celistvěji a zástupně, nechává je ožívat – jako by byly skutečností.

Druhým důvodem je, že podněty jen z části přichází zvenčí – dítě je vnímá svými smysly, např. vyprávěnou pohádku sluchem. Dítě podněty zpracovává, promítá je do svého já a uvnitř s nimi pracuje pomocí své fantazie, citovosti a musí mít chuť poznávat.

Jestliže tedy dítěti poskytneme dostatek již zmíněných přímých podnětů v předškolním věku, stávají se součástí něčeho obsáhlejšího a dojde k uspokojení vnitřní potřeby, která je přítomná v psychickém vybavení pro celý život. Přirozený vztah k četbě je tedy nutné utvořit v předškolním věku. Pokud si žák šesté třídy v předškolním věku nezvykl číst, tak pravděpodobně o četbu nebude jevit zájem.

Na dítě mají vliv i další podněty, které se podílejí na utváření světa dítěte. Důležité je, jak se s dítětem jedná, zachází, hovoří, kolik času tráví hrou a jinou

zábavou, jaký prostor je ponechán jejich přáním a neméně důležitá je i důslednost, s níž je dítě vedeno k uskutečnění svých povinností.⁴⁷

4.2 Role rodiny a školy při vytváření čtenářského návyku

Rodina hraje stěžejní a nenahraditelnou roli pro dětství i pro život v dospělosti. I přes to, že se stále oslabuje úloha rodiny, je jí dítě ovlivňováno stále nejvíce. Každé dítě si od svých rodičů nese do života základní orientace – čemu dává přednost atp. Můžeme tedy konstatovat, že při tvorbě životní cesty dítěte plní rodina elementární roli. Dítě citlivě vnímá vše, co se kolem něj odehrává. Již v prvních deseti letech musí jedinec zvládnout mnoho důležitých úkolů a činností. Jedinec se v tomto období velmi rychle vyvíjí a maličkosti, které se vyskytují kolem něj, tvoří spolu s genetickými předpoklady jeho budoucí osobnost. Do této stavby vstupuje zájem popřípadě nezájem rodiny. Pro dítě je důležitá právě rodina, která mu poskytuje jistotu, oporu, řád, která mu napomáhá s tvorbou hodnot a usnadňuje mu vstup do života.

Výzkumy zaměřené na komunikaci s dětmi rozlišují dvě roviny komunikace. První je rovina „mluvení“. Dítěti jsou kladeny pouze základní otázky nebo jsou mu sdělovány pokyny, příkazy atd., dítě má možnost odpovídat pouze stručně. Skutečný vztah mezi rodičem a dítětem se odehrává v druhé rovině – „vedení rozhovorů“, tj., že rodiče dítěti vypravují, ptají se ho na jeho zážitky, pocity atd. a dítě na to reaguje, samo se svěří a vypráví o tom, co ho nejvíce zajímá. Pouze málo rodičů si v dnešní době najde čas vést s dítětem takovýto rozhovor.

V roce 1993 provedla Akademie věd České republiky⁴⁸ výzkum kulturnosti mládeže, jednalo se o studenty gymnázií, středních odborných škol a učilišť. V tomto výzkumu se prokázalo, že děti, které měly vyšší kulturní zájmy – v četbě, návštěvě divadla a v hudbě – si pamatovaly, že rodiče se účastnili řady kulturních aktivit, které děti v předškolním věku zažívaly.⁴⁹

---

⁴⁷ CHALOUPEK, O. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 11-20. ISBN 80-858-6540-8.

⁴⁸ Tamtéž, s. 31

⁴⁹ Tamtéž, s. 23-31

Na dítě má bezpochyby vliv i škola, která by se měla propojovat s rodinou. Nicméně často se stává, že právě tyto dva nejdůležitější vlivy stojí proti sobě. Velmi malé procento rodičů projevuje zájem se školou aktivně spolupracovat a naopak škola jen málokdy podporuje rodiče při jednání s dětmi. Ale ne v každé zemi tomu tak je, např. ve Francii, Švédsku a Belgii je spolupráce rodiny a školy samozřejmostí.

Dítě navštěvující první třídu vyhledává ve škole i u pedagoga určité rozšíření svého životního prostředí, dítě má potřebu zahrnout pedagoga do svého nejbližšího okolí. Je pro něj velice těžké, pokud rodiče nepodporují jeho postoj k učiteli. Celkově kladný vztah ke škole tak může rodič nezáměrně ovlivnit.⁵⁰

4.3 Typy tvorby pro předčtenářské a raně čtenářské stadium

V předčtenářském a raně čtenářském období hraje hlavní roli lidová a autorská poezie říkadlová, pohádková tvorba autorská, literární adaptace lidových pohádek a základní příběhy z dětského života.

Můžeme rozlišit pět typů tvorby pro děti v předškolním věku z hlediska typologie knihy jako umělého výtvaru, tedy artefaktu:

- publikace, ve které se objevuje výtvarný projev bez jakéhokoli textu, jde např. o leporela, obrázkové knížky na prohlížení atd.;
- stimulativní a instruktivní publikace, která je určena pro estetické i jiné dovednosti, např. omalovánky a vystřihovánky;
- publikace, kde dominuje také výtvarná složka, ale vyskytuje se tam i slovo; jedná se většinou o stručný doprovod k obrázkům, příkladem mohou být příběhová leporela;
- publikace, kde je výtvarná a textová složka vyvážená; v těchto knihách se již specificky začínají uplatňovat literární žánry, sem patří ku příkladu knihy veršů, pohádky a vyprávění ze života dětí;

---

⁵⁰ CHALOUPEK, O. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 97-99. ISBN 80-858-6540-8.

- kniha, která má naučný charakter; nicméně umělekonaučný charakter mají i předchozí zmíněné publikace.

Jak je již výše uvedeno, dítě se s knihou poprvé setká ve formě leporela a knížky – hračky. Tyto publikace odpovídají stupni motorického vývoje dítěte, dodávají mu podněty k samostatnému a přesnějšimu pozorování, otázkám a úvahám. Jedinec se učí poznávat základní jevy svého nejbližšího okolí a zjišťuje souvislosti mezi nimi. Obrázkové knížky jsou doprovázeny říkankami či jiným uměleckým textem, což nemůžeme říct o knížkách – hračkách. Pokud je v nich zastoupen text, jedná se o návody či věcné výzvy, dítěti je sděleno, co na obrázcích je a co s nimi může dělat. Dochází k rozvoji duševní činnosti dítěte, přináší mu radost z jeho schopnosti zacházet s knížkou a umění „číst“. Prohlížením obrázkové knihy se dítě seznamuje s okolím daleko účinněji a pohotověji, než by dokázalo pouze na základě své přímé zkušenosti.

V předškolním věku dítěte je za dominantu v literatuře pokládáno říkadlo. Styl jazykového a rytmického uspořádání říkadla je blízký jazyku dítěte, jakým rytmizuje svá slovní vyjádření a uspořádává hláskový materiál do skupin dle principu libozvučnosti. K rozvoji dětské řeči je důležitý rytmus říkanky, který slouží jako mimojazykový vyjadřovací prostředek. Říkadlo se stává nástrojem, který zesiluje svým podnětným vlivem možnosti předškolního dítěte.

Mezi pohádky a pohádková vyprávění řadíme úpravy folklórních pohádek a původní autorská vyprávění s antropomorfizací přírody a vyprávění o postavách, které jsou dítěti blízké. Pohádky jsou pro dítě velmi důležité, svým záhadným umíst'ováním, časovou neutralitou, personifikací jsou blízké dětskému myšlení. Dítě v předškolním věku netouží po realistických odpovědích, ale snaží se spíše vysvětlit emoční vztahy mezi předměty okolního světa.⁵¹

V mladším školním věku si jedinec začíná osvojovat grafickou podobu jazyka a začíná číst. Dítě stojí před otázkou první knížky. První knížka je často rozhodující, zda dítě bude i nadále pokračovat v četbě. Jestliže dítě bude mít první čtenářský zážitek negativní, vznikne u něj nedůvěra k literatuře, které se v budoucnu nesnadně zbavuje.⁵²

---

⁵¹HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009, s. 19-24. ISBN 978-807-3686-574.

⁵²CHALOUPKA, O. *O literatuře pro děti*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 88.

Umělecko-naučná literatura pro děti pomáhá překračovat rozsah jejich bezprostředních životních zkušeností, které si dítě nese z rodiny, mateřské školy atd. Takováto umělecko-naučná slovesnost souvisí s rozvojem a aktivizací poznávacích činností dítěte a s cvičením řešení logických úloh a tvořivého myšlení.⁵³

4.4 Čtenářství v období pubescence

Čtenáři ve starším školním věku, kteří čtou často, si nejčastěji vybírají příběhovou prózu s dětskými hrdiny, jedná se o tzv. intencionální prózu, která je psaná přímo pro dítě daného věku, bývá mu blízká i svou dobovou aktuálností. V pubescentově četbě je tematika vlastního života důležitá, protože jedinci umožňuje přímou projekci svého aktuálního já do příběhu. Dětský hrdina spoluutváří svůj osud, příběh i sebe sama.

Hlavně na počátku pubescence se jedinec s tematikou dětského života ztotožní, protože tato literatura mu tedy umožňuje sebeprojekci. Vztah k této četbě si dítě přináší z prepubescentního období, proto její obliba v pubescenci je hned od počátku velká.

Nicméně literatura s tematikou dětského života má i svá omezení. Literatura je psána pro pubescenty, počítá s jejich životní zkušeností a je vázána výhradně k jejich věku. Pomáhá mu tento svět lépe prožívat, orientovat se v něm a emočně se v něm projevit. Avšak neukazuje čtenáři jeho perspektivu, pohled dopředu. Jedinec pak takovéto perspektivy hledá např. v dobrodružné literatuře, která mu je alespoň z části dá.⁵⁴

Méně nároční čtenáři orientují svou četbu na dobrodružnou literaturu, která je charakteristická svým dramatickým dějem a napětím. Hlavní hrdina se často dostává do nebezpečných a překvapujících situací. Typickým znakem dobrodružné literatury je vítězství dobra nad zlem.⁵⁵

---

⁵³HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009, s. 26. ISBN 978-807-3686-574.

⁵⁴CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, s. 389-403.

⁵⁵*Úvod do literární teorie*. 2011, 21 s. Dostupné z: http://www.sps-ko.cz/documents/CJL_Skrivankova/liter%C3%A1rn%C3%AD%20teorie.pdf

Hrdina dobrodružné literatury se pro čtenáře nestává jen jakýmsi morálním vzorem, ale jde mu spíše o exploraci, co všechno člověk dělá či může dělat. Hrdina většinou splňuje touhu pubescenta po životním úspěchu tím, že on sám je velmi úspěšný. Jeho osud probíhá tak, jak si čtenář přeje, což dobrodružné literatuře přidává na atraktivitě. Čtenář děj předpovídá, očekává další průběh, předjímá děj a jeho zápletky – tím aktivně vstupuje do své četby.

Dobrodružná četba se s pubescentem ztotožňuje především v prvních letech tohoto věkového období. V této první fázi nalézá v neuskutečnitelných ambicích a představách pubescent usnadnění své situace. Jakmile tyto ambice a představy jedinec opouští, opouští i dobrodružnou literaturu a přesouvá své zájmy k jiné četbě. Začíná se zaměřovat na knihy, ve kterých jsou hranice přímočarosti a jednoduchosti také překračovány, avšak již pubescenta přibližují blíže k dospělosti. Příkladem jsou detektivky, špionážní romány, trillery aj.⁵⁶

Jedinec v období pubescence čte tzv. oddechovou četbu. Oddechová četba je literatura s nevelkými ambicemi. Pomáhá jedinci zapomenout na starosti a často mu poskytuje příjemně strávený čas.⁵⁷ Oddechovou četbu můžeme rozdělit do několika skupin. Prvou skupinou je dobrodružná četba zřetelně odlišující kladné a záporné hrdiny. Charakteristické je přímočaré pojetí hrdinů a ustálené výrazové postupy. Představitelem této skupiny je Karel May. U raně pubescentního čtenáře funguje spíše psychosociálně než esteticky, v poslední fázi pubescence ztrácí svou saturační schopnost.

Druhou skupinu tvoří dobrodružná četba inovačního typu. Jedná se o hodnotově uznávanou literaturu. Příkladem jsou knihy od Jamese Fenimore Coopera či od Jacka Londona. Kniha již začíná působit vlastním uměleckým záměrem.

Třetím typem je historická četba laděná dobrodružně a romanticky. Tato četba může vést k oblibě umělecky náročnější historické literatury. Ukázkou jsou knihy od Alexandra Dumase.

Poslední skupinu tvoří science fiction, detektivky, špionážní romány, trillery atd. Četba se diferencuje ve směru únikového čtenářství nebo ve směru rozlišování

---

⁵⁶ CHALOUPEK, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, s. 378-387.

⁵⁷ SÝKOROVÁ, I. *Výchova četbou a výchova k četbě* [online]. Praha, 2006 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: file:///C:/Users/Bar%C4%8Da/Downloads/DPTX_2005_2_11210_ASZK10001_126459_0_26992.pdf. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce PhDr. Lidmila Vášová.

literárních funkcí. Rozlišení je dáno výběrem oblasti a nebo jednostrannou preferencí, či vhodnou součástí širšího čtenářského kontextu.⁵⁸

Četbu si pubescent vybírá především ze dvou hledisek. Prvním je výběr příběhové prózy s referenčním hrdinou. Jestliže si čtenář vybírá knihy s tematikou dětského života, přičemž hlavním hrdinům musí být minimálně stejně jako čtenáři, pak můžeme jeho četbu označit za perspektivní – jedinec se v četbě posunuje dopředu, rozvíjí se. Druhé hledisko se týká šíře čtenářského výběru. Pro dítě je důležité zastoupení všech oblastí dětské literatury v jejich četbě. Samozřejmé je, že každý jedinec má okruh literatury, který mu blízký není. Nicméně alarmující je, když se celý rozsah četby orientuje pouze na jednu oblast – čtenářský rejstřík dítěte je tedy omezen.

V období pubescence je jedinec rozumově vyspělejší a je schopen náročnějších myšlenkových operací. Literatura určená pro tento věk tedy musí působit na city a současně rozumově přesvědčovat.⁵⁹

Na konci pubescence by měla do života čtenáře stále výrazněji vstupovat dětská literatura oslabené intencionality a literatura psaná pro dospělé.⁶⁰

4.5 Funkce a účinky četby

Funkce četby je dána psychickou individualitou člověka. Dle povahy čtenáře či povahy literárního, neliterárního díla se rozlišují různé funkce a rozlišují se i různé čtenářské vztahy ke stejné knize. Odlišné vztahy ke knize jsou dány různou životní zkušeností jedince, úrovní vzdělání, věkem atd.

Sociální psychologie rozlišuje šest funkcí četby:

- instrumentální – jde o informace, které jedinec používá při řešení svých životních problémů, úkolů i situací; jde například o literaturu naučnou, technickou, příručkovou aj.;
- prestižní – jde o četbu, kterou čtenář (patřící k určité sociální skupině) vyhledává, protože chválí jeho sociální skupinu, posiluje jeho sebeúctu; četba

⁵⁸ CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, s. 387-388.

⁵⁹ CHALOUPKA, O. *O literatuře pro děti*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 100-103.

⁶⁰ CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, s. 403.

posiluje vztah ke skupině či dojde ke ztotožnění s jedinci, kteří už daných cílů dosáhli;

- potvrzovací – jde o četbu, která potvrzuje názory, stanoviska čtenáře; jedinec literaturu hodnotí pozitivně, posiluje si své názory a své vlastní jednání;
- estetické – čtenář si obohacuje svou estetickou zkušenost, důležité je společné působení obsahu a formy hlavně u dětského a dospívajícího čtenáře, u kterých se teprve estetické hodnoty vytváří; hodnotná literatura obohacuje jazykovou kulturu jedince a zvyšuje estetické cítění;
- rekreační a únikové – rekreační funkcí je myšleno, že se čtenář pobaví, odreaguje se a dojde k psychické relaxaci; v souvislosti s rekreační funkcí se objevuje funkce úniková, pomocí knih lidé utíkají z obtížných životních situací; do literárního světa promítají své touhy;
- psychotherapeutické – četba, která vychází ze znalostí o vlivu četby na duševní zdraví, o toto působení se opírá biblioterapie, tedy léčba knihou, četbou.⁶¹

Četba má ovšem i negativní účinky projevující se hlavně, když děti nahrazují četbou jiné zájmové aktivity. Například dětem, které se věnují pouze četbě, se mohou málo vyvíjet pohybové schopnosti. Často se tak nemůžou účastnit sportovních her, stávají se samotáři, protože mají problém začlenit se mezi ostatní děti. Zajímavé je, že čtenáři, kteří hodně čtou, mají ze své četby mnohdy mnohem méně než děti, které přečtou průměrné množství knížek. Enormní čtenář často nedovede o své četbě hovořit, vyjádřit hlavní myšlenky knihy. Přečtením velkého množství knih mizí následné zamyšlení se nad knihou, zpřítomnění se ve vlastních postojích atd.⁶²

---

⁶¹ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995, s. 57-61. ISBN 80-858-6607-2.

⁶² CHALOUPKA, O. *O literatuře pro děti*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989, s. 78-79.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE, HYPOTÉZY A METODA VÝZKUMU

Tato část práce je zaměřena na výzkum čtenářství a sledování televize u dětí ve věku 11 – 15 let.

5.1 Cíl výzkumu

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak čtou děti ve starším školním věku a jaké jsou souvislosti mezi četbou a sledováním televize u dětí ve věku 11 – 15 let a následné vyhodnocení výsledků.

Mezi konkrétnější cíle patří:

- zjistit, jak často děti ve starším školním věku čtou a zda je čtení baví;
- zjistit, jak často se děti ve starším školním věku dívají na televizi;
- zjistit, zda rodiče zakazují dětem sledovat určité pořady.

5.2 Hypotézy

V souvislosti s cíli práce jsme si stanovili několik hypotéz, které jsou sestaveny na základě literárních podkladů.

Hypotéza č. 1: Největší část dětí ve starším školním věku čte spíše nepravidelně.

Hypotéza č. 2: Většina dětí ve starším školním věku upřednostňuje dobrodružný žánr.

Hypotéza č. 3: Většina dětí ve starším školním věku nesleduje televizi více jak 15 hodin týdně.

Hypotéza č. 4: Děti ve starším školním věku, které čtou každý den, se s větší pravděpodobností dívají na televizi méně než děti, které nečtou vůbec.

Hypotéza č. 5: Většině dětí ve starším školním věku rodiče nezakazují sledovat pořady, které nejsou vhodné pro jejich věk.

Hypotéza č. 6: Většina dětí ve starším školním věku měla rozhovor s rodiči o pornografii a o mediálním násilí.

5.3 Výzkumný vzorek

Do výzkumu se zapojili žáci 6. – 9. tříd Základní školy Václava Havla v Poděbradech. Účastnilo se ho celkem 120 respondentů, z toho 64 dívek a 56 chlapců.

Rozložení vzorku žáků podle tříd bylo následující:

- 6. třída – celkem 40 respondentů, z toho 21 chlapců a 19 dívek;
- 7. třída – celkem 45 respondentů, z toho 19 chlapců a 26 dívek;
- 8. třída – celkem 15 respondentů, z toho 7 chlapců a 8 dívek;
- 9. třída – celkem 20 respondentů, z toho 9 chlapců a 11 dívek.

5.4 Výzkumná metodika

K výzkumu byla použita kvantitativní metoda, konkrétně dotazník. Ten nejlépe vyhovoval potřebě získání velkého množství dat. Respondentům byl předložen dotazník, který obsahoval 21 otázek, které byly rozděleny do čtyřech oblastí. První oblast obsahovala základní údaje o respondentovi (pohlaví, věk, třída). Druhá oblast se týkala četby, třetí sledování televize a čtvrtá násilí a pornografie v televizi.

Dotazník obsahoval uzavřené, otevřené i polootevřené otázky. U většiny otázek mohl respondent zvolit jen jednu odpověď.

5.5 Časová organizace výzkumu podle jeho fází

Výzkum proběhl ve dnech 26. – 29. ledna 2015 mezi žáky 6. – 9. tříd Základní školy Václava Havla v Poděbradech. Dotazníky žákům rozdál učitel na začátku vyučovací hodiny a zdůraznil, že vyplnění dotazníků je dobrovolné a zcela anonymní.

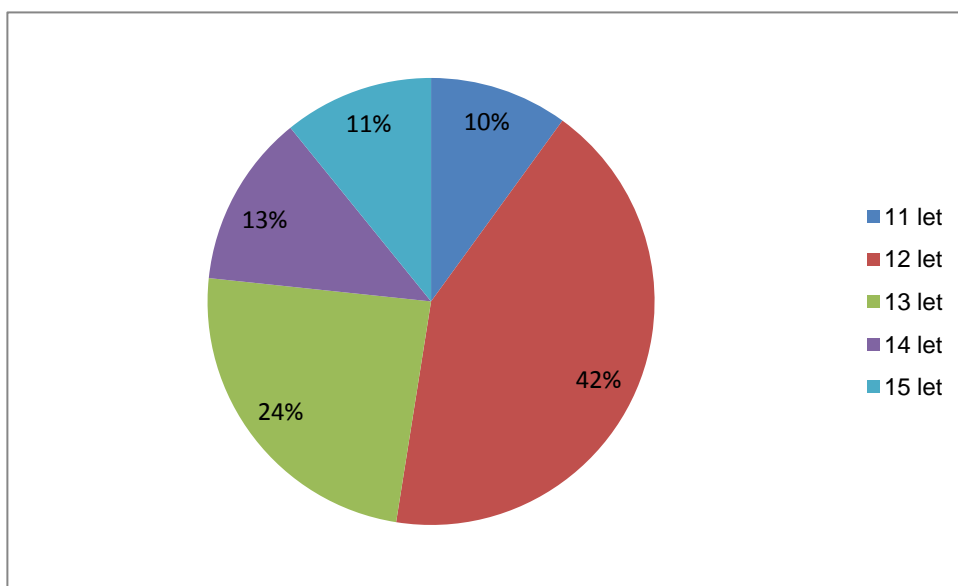
Vyhodnocení dotazníků proběhlo ve dnech 30. – 31. ledna 2015.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

První otázka dotazníku zjišťovala, jaké je pohlaví respondentů. Průzkumu se účastnilo 64 dívek – 53 % a 56 chlapců – 47 %.

Další otázka se týkala věku respondentů. Dotazníkového šetření se účastnilo 51 dětí ve věku 12 let (22 chlapců a 29 dívek). 13 let bylo 29 dětem (14 chlapců a 15 dívek), 14 let bylo 15 respondentům (7 chlapců a 8 dívek). 13 dotazovaných uvedlo, že jim je 15 let (6 chlapců a 7 dívek). 12 dětí napsalo, že jim je 11 let (7 chlapců a 5 dívek).

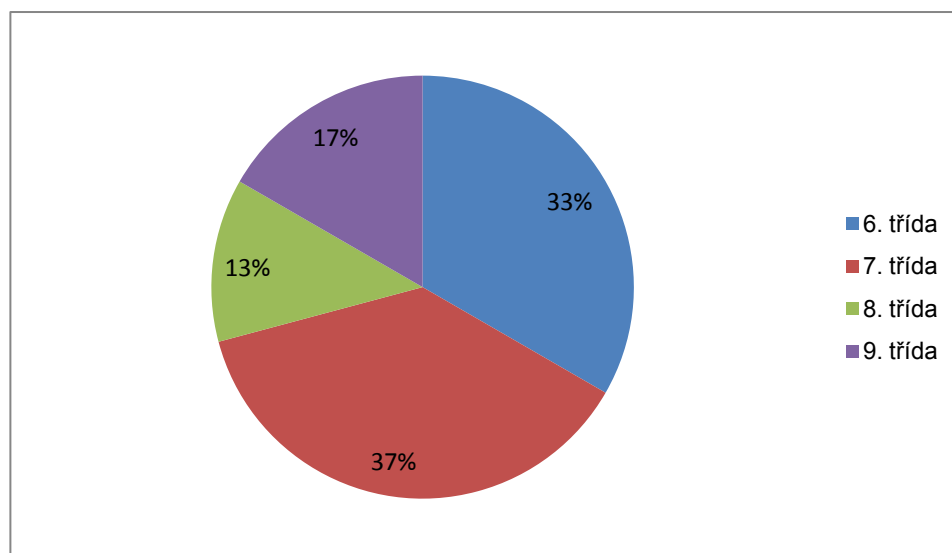
Graf 1: Věkové rozložení respondentů

Zdroj: Vlastní šetření

Další otázka zjišťovala, z jakého ročníku dotazovaní jsou. Z grafu 2 vyplývá, že dotazníkového šetření se účastnilo 45 žáků ze 7. třídy (19 chlapců a 26 dívek), 40 žáků z 6. třídy (21 chlapců a 19 dívek), 20 žáků z 9. třídy (9 chlapců a 11 dívek) a 15 žáků z 8. třídy (7 chlapců a 8 dívek).

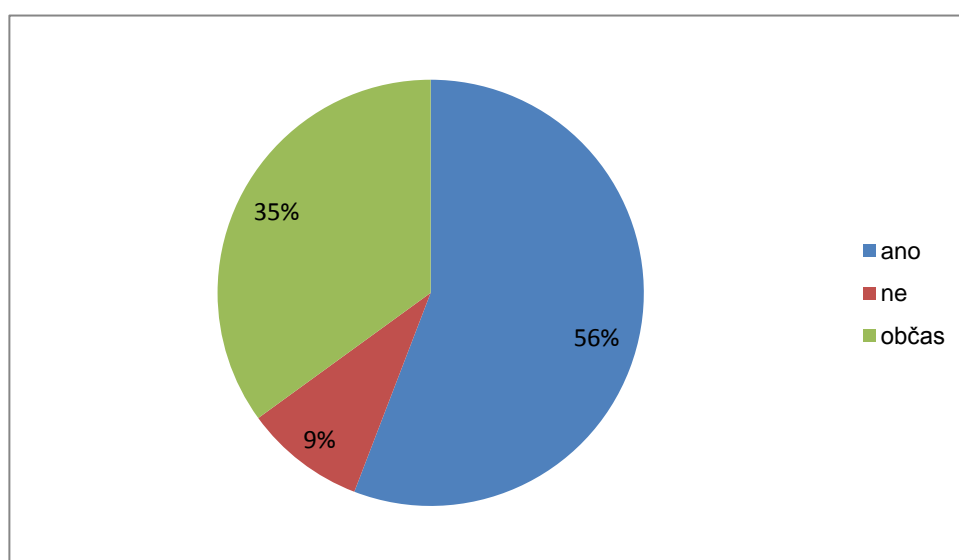
Graf 2: Rozložení respondentů v rámci ročníků

Zdroj: vlastní šetření

Čtvrtá otázka dotazníku zjišťovala, zda rodiče četli dotazovaným v předškolním věku. Nejvíce dětí, tj. 67 (28 chlapců a 39 dívek) odpovědělo, že jim rodiče v předškolním věku četli. 42 respondentů (23 chlapců a 19 dívek) uvedlo, že rodiče jim četli jen občas. Z celého vzorku dotazovaných pouze 11 dětí (5 chlapců a 6 dívek) napsalo, že jim rodiče nečetli vůbec.

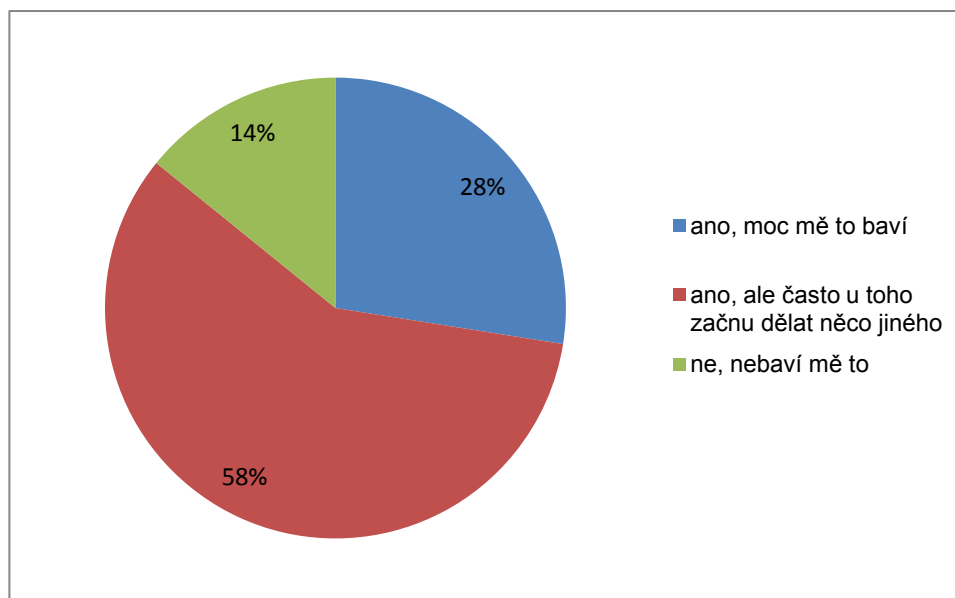
Graf 3: Čtení v předškolním věku

Zdroj: Vlastní šetření

Následující otázka zjišťovala, zda respondenti rádi čtou. Z grafu 4 vyplývá, že 70 dotazovaných (34 chlapců a 36 dívek) rádo čte, nicméně u toho dlouho nevydrží a začnou dělat něco jiného. 33 dětí (12 chlapců a 21 dívek) uvedlo, že je četba velmi baví a 17 respondentů (10 chlapců a 7 dívek) odpovědělo, že je četba nebaví.

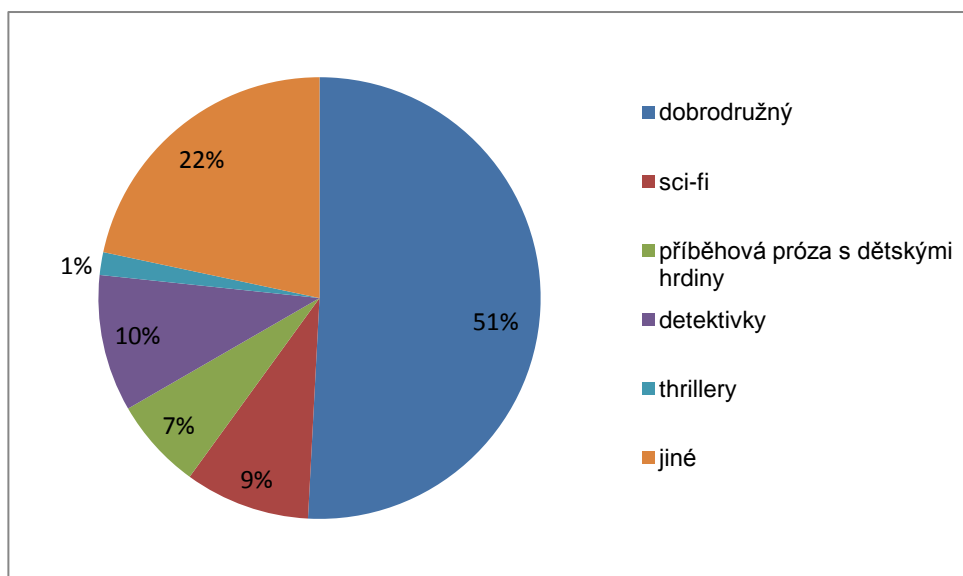
Graf 4: Obliba četby

Zdroj: Vlastní šetření

Na otázku, jaký žánr respondenti nejraději čtou odpověděla většina, tedy 61 dětí (32 chlapců a 29 dívek), že nejraději mají žánr dobrodružný. 26 dotazovaných (12 chlapců a 14 dívek) zaškrtnulo možnost jiné. Žáci měli možnost uvést, jakému jinému žánru dávají přednost. U této varianty děti nejčastěji uváděly romány a fantasy literaturu. Dále se v odpovědích vyskytovaly příručky, odborné články, literatura faktu a odpověď, že nemají oblíbený žánr. 12 dětí (4 chlapci a 8 dívek) má nejraději detektivky a 11 respondentů (5 chlapců a 6 dívek) dává přednost sci-fi. Pouze 8 dětí (2 chlapci a 6 dívek) uvedlo, že nejraději čtou příběhovou prózu s dětskými hrdiny. 2 z dotazovaných (1 chlapec a 1 dívka) odpověděli, že jejich oblíbeným žánrem je thriller.

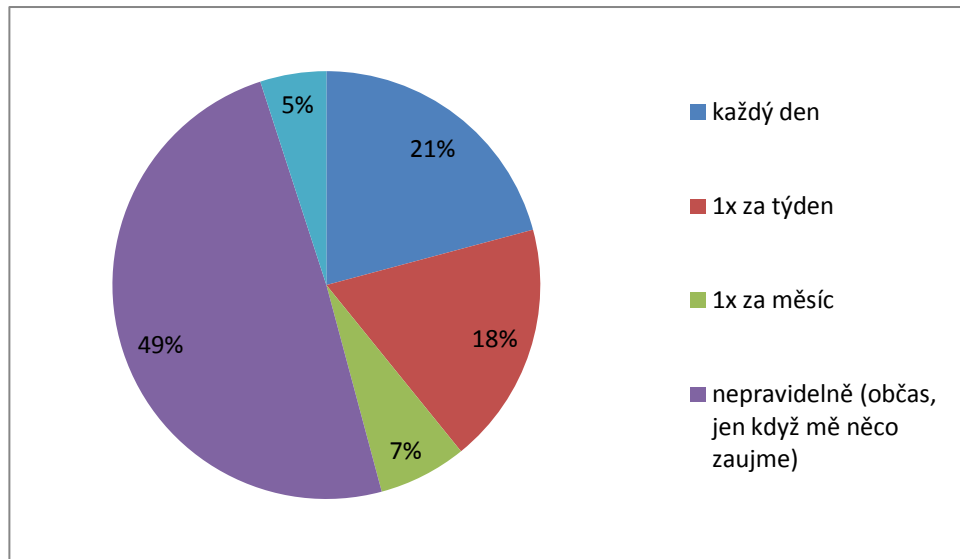
Graf 5: Oblíbený žánr

Zdroj: Vlastní šetření

Sedmá otázka zjišťovala, jak často respondenti čtou. Nejčastěji dotazovaní zaškrtovali, že čtou nepravidelně, pouze občas, jen když je něco zaujme, takto odpovědělo 59 dotazovaných (22 chlapců a 37 dívek). 25 respondentů (13 chlapců a 12 dívek) uvedlo, že čtou každý den a 22 (10 chlapců a 12 dívek) jich napsalo, že čtou 1x za týden. 1x za měsíc čte 8 respondentů (5 chlapců a 3 dívky) a 6 respondentů (6 chlapců) uvedlo, že nečtou vůbec.

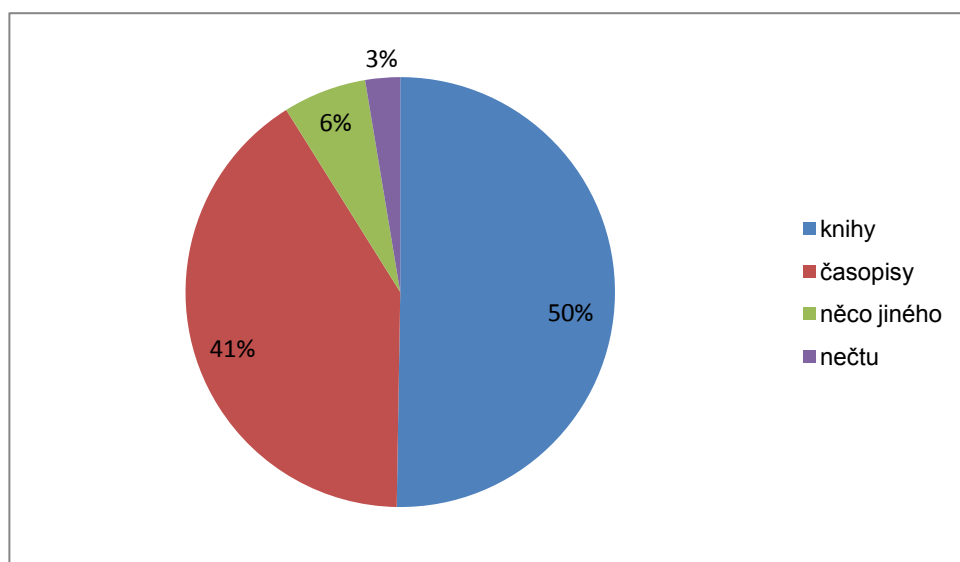
Graf 6: Četnost četby

Zdroj: Vlastní šetření

Osmá otázka zjišťovala, co děti čtou. Žáci mohli zvolit i více odpovědí. 96x (39x chlapci a 57x dívky) děti zaškrtnly, že čtou knihy a 78x (31x chlapci a 47x dívky) uvedly, že čtou časopisy. 12x (9x chlapci a 3x dívky) se v dotazníku objevilo, že čtou něco jiného – zde žáci napsali, že čtou komiksy, příručky a technické články. 5 dětí (5 chlapců) uvedlo, že nečtou vůbec.

Graf 7: Co děti čtou

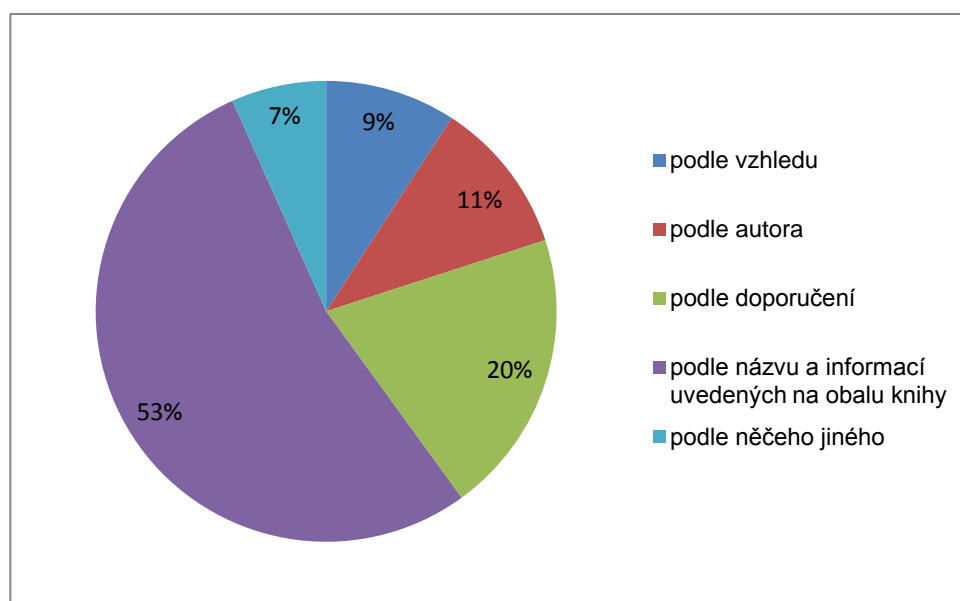

Zdroj: Vlastní šetření

Následující otázka zjišťovala, podle čeho si respondenti vybírají knihu. Nejvíce dotazovaných uvedlo, že vybírají podle názvu a informací, které jsou uvedené na obalu knihy – celkem 64 respondentů (29 chlapců a 35 dívek). Dále 24 dětí (10 chlapců a 14 dívek) uvedlo, že si vybírají knihu podle doporučení. Zde měli žáci možnost uvést, kdo jim knihy doporučuje. Nejčastěji se vyskytovala odpověď, že knihu jim doporučí přítel a rodina, dále lidé na internetu. 13 respondentů (5 chlapců a 8 dívek) si knihu vybírá podle autora a 11 respondentů (6 chlapců a 5 dívek) podle vzhledu knihy. 8 respondentů (5 chlapců a 3 dívky) uvedlo, že vybírají podle něčeho jiného. Zde se objevovalo, že vybírají podle žánru, tloušťky knihy, filmu, plakátů, her a obrázků.

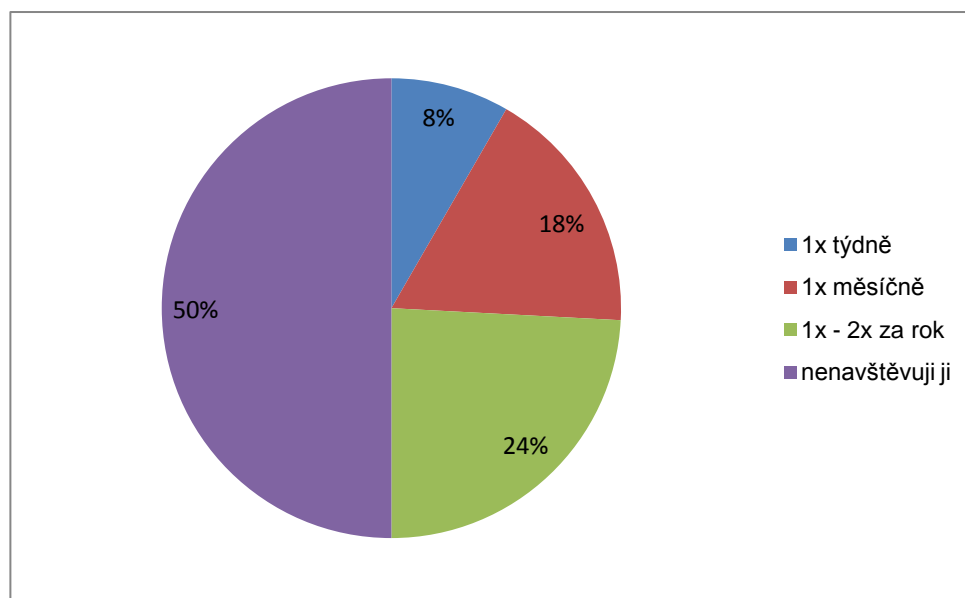
Graf 8: Výběr knihy

Zdroj: Vlastní šetření

Další otázka zjišťovala, jak často dotazovaní navštěvují knihovnu. Z grafu 9 vyplývá, že 60 respondentů (28 chlapců a 32 dívek) knihovnu vůbec nenavštěvuje. 29 dětí (18 chlapců a 11 dívek) ji navštěvuje 1x – 2x za rok. 1x měsíčně navštěvuje knihovnu 21 dotazovaných (6 chlapců a 15 dívek) a 1x týdně do knihovny chodí 10 respondentů (4 chlapci a 6 dívek).

Graf 9: Návštěvnost knihovny

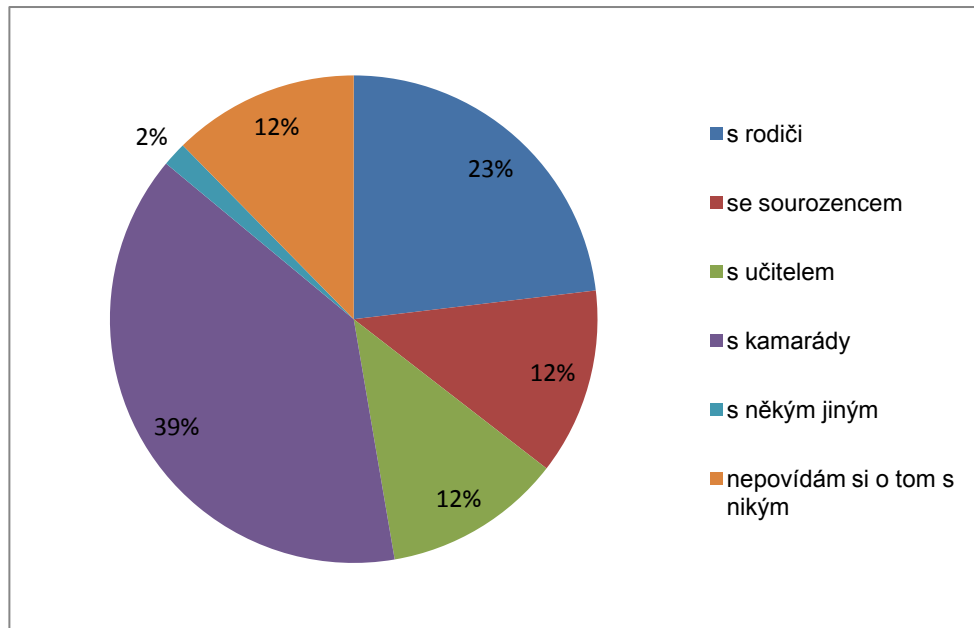

Zdroj: Vlastní šetření

Jedenáctá otázka zjišťovala, zda si dotazovaní vedou čtenářský deník. 65 respondentů – 54 % (30 chlapců a 35 dívek) uvedlo, že si čtenářský deník vedou a 55 dotazovaných – 46 % (26 chlapců a 29 dívek) nikoli.

Následující otázka zjišťovala, s kým si respondenti povídají o tom, co přečetli. Respondenti mohli uvádět i více odpovědí. Z grafu 10 můžeme vyčíst, že většina dotazovaných si povídá se svými přáteli, tuto odpověď děti zaškrtnuly 72x (27x chlapci a 45x dívky). S rodiči si o tom povídá 43 dětí (20 chlapců a 23 dívek). Se sourozencem si o přečteném povídá 23 respondentů (10 chlapců a 13 dívek) a stejný počet respondentů (17 chlapců a 6 dívek) uvedl, že si o přečteném s nikým nepovídá. S pedagogem hovoří 22 dotazovaných (9 chlapců a 13 dívek). 3 respondenti (2 chlapci a 1 dívka) uvedli možnost, že si o přečteném povídají s někým jiným – s prarodiči a s partnerem.

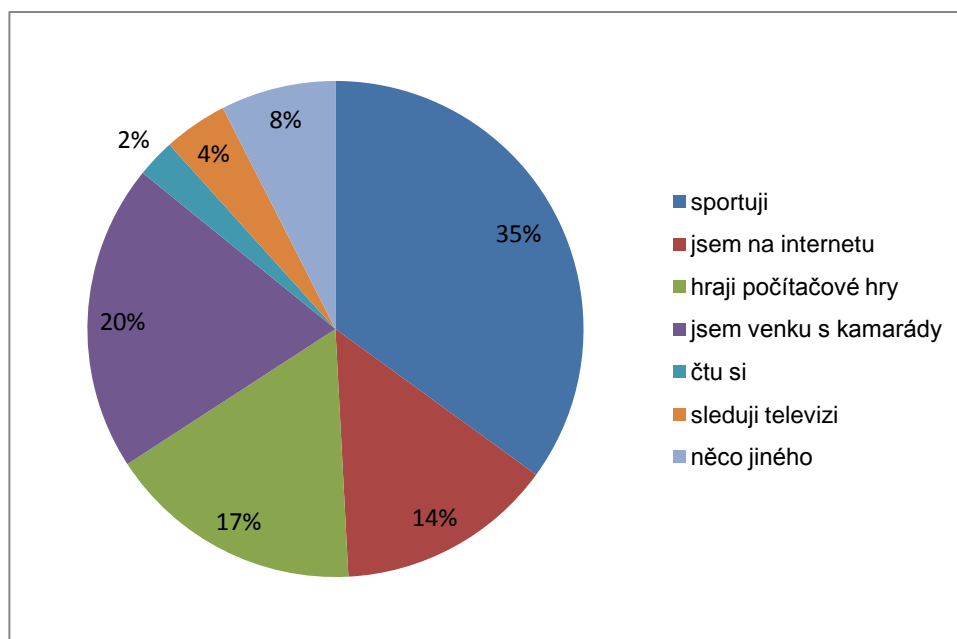
Graf 10: Povídání o přečteném

Zdroj: Vlastní šetření

Na otázku, co respondenti nejraději dělají ve svém volném čase, odpovědělo 42 dotazovaných (19 chlapců a 23 dívek), že sportují a 24 respondentů (9 chlapců a 15 dívek) je nejradši venku s kamarády. 20 dotazovaných (20 chlapců) odpovědělo, že nejraději hrají počítačové hry a 17 respondentů (6 chlapců a 11 dívek) je nejraději na internetu. Dále 9 dětí (1 chlapec a 8 dívek) napsalo, že nejraději dělají něco jiného. Nejčastěji se vyskytovalo, že chodí na jízdárnu, tráví čas s rodinou a se psem, volají si s kamarády. 5 respondentů (5 dívek) uvedlo, že nejraději sledují televizi a pouze 3 dotazovaní (1 chlapec a 2 dívky) zvolili variantu, že si čtou.

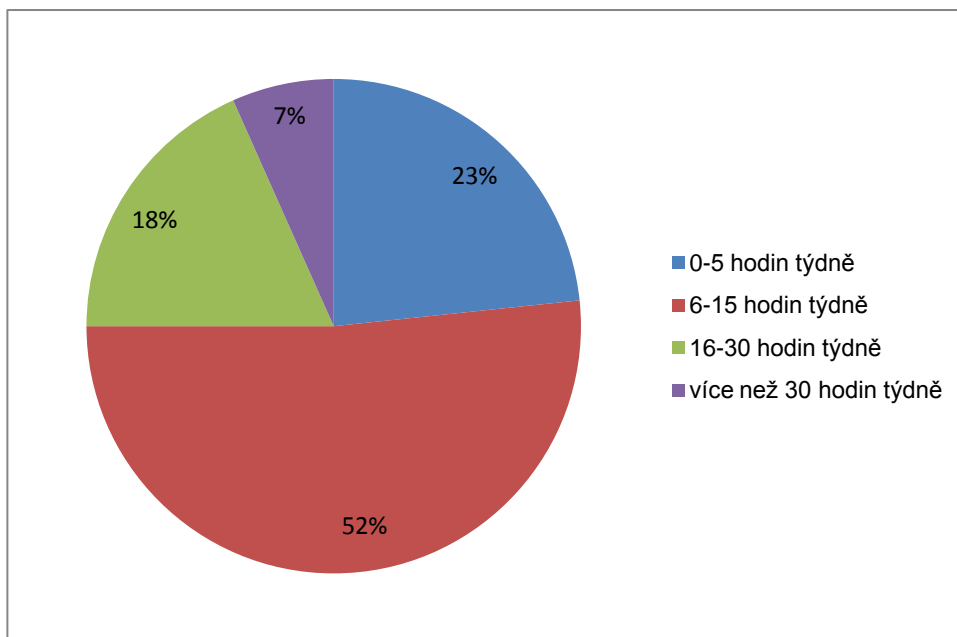
Graf 11: Volný čas respondentů

Zdroj: Vlastní šetření

Následující otázka se týkala četnosti sledování televize. 62 respondentů (31 chlapců a 31 dívek) uvedlo, že sledují televizi 6 – 15 hodin týdně. 28 dětí (11 chlapců a 17 dívek) odpovědělo, že televizi sledují 0 – 5 hodin týdně a 22 dotazovaných (10 chlapců a 12 dívek) sleduje televizi 16 – 30 hodin týdně. Více jak 30 hodin týdně sleduje televizi 8 respondentů (4 chlapci a 4 dívky).

Graf 12: Četnost sledování televize

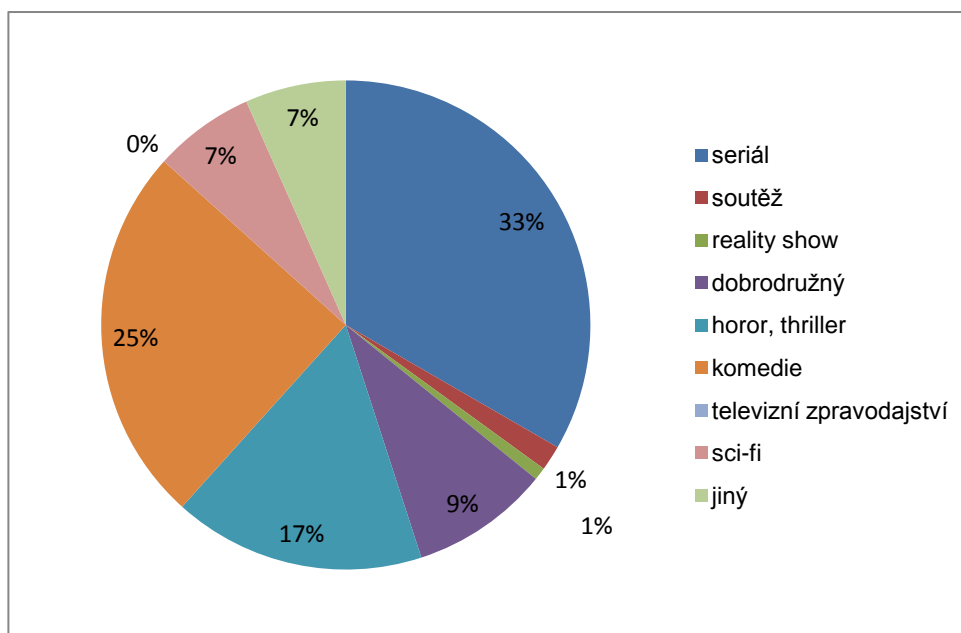

Zdroj: Vlastní šetření

Patnáctá otázka zjišťovala, zda mají respondenti ve svých pokojích televizi. 75 dotazovaných – 62 % (35 chlapců a 40 dívek) odpovědělo, že televizi ve svém pokoji má. 45 respondentů – 38 % (21 chlapců a 24 dívek) uvedlo, že ve svém pokoji televizi nemá.

Následující otázka se týkala neoblíbenějšího televizního žánru. Z grafu 13 vyplývá, že 40 dotazovaných (10 chlapců a 30 dívek) označilo za svůj neoblíbenější televizní žánr seriál. 30 respondentů (15 chlapců a 15 dívek) napsalo, že jejich neoblíbenějším žánrem je komedie a pro 20 respondentů (13 chlapců a 7 dívek) to je horor, thriller. 11 dotazovaných dětí (7 chlapců a 4 dívky) uvedlo, že mají nejraději dobrodružný žánr. 8 respondentů (6 chlapců a 2 dívky) má nejraději sci-fi a stejně tak 8 respondentů (4 chlapci a 4 dívky) uvedlo variantu jiný. Zde se vyskytovala odpověď: akční, fantasy, cestopisy, detektivky, hudební. 2 respondenti (2 dívky) uvedly soutěž a 1 respondent (1 chlapec) reality show. Variantu televizní zpravodajství nezaškrtl nikdo.

Graf 13: Nejoblíbenější televizní žánr

Zdroj: Vlastní šetření

Sedmnáctá otázka zjišťovala, zda rodiče omezují dotazované ve sledování televize. 80 respondentů – 67 % (36 chlapců a 44 dívek) zvolilo odpověď ne a 40 respondentů – 33 % (20 chlapců a 20 dívek) uvedlo, že ano.

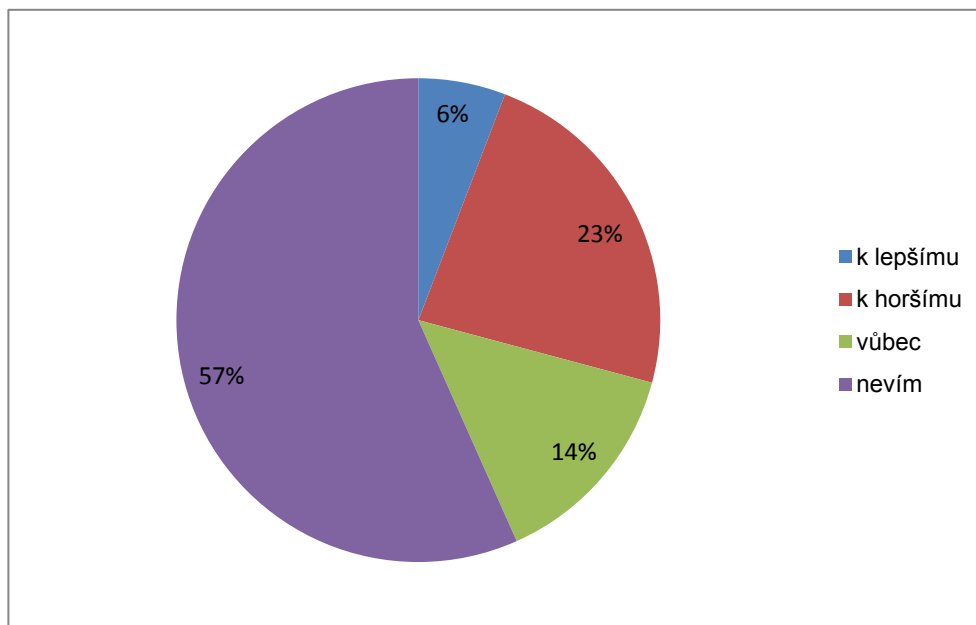
Na otázku, zda rodiče zakazují respondentům sledovat některé pořady odpovědělo 78 respondentů – 65 % (36 chlapců a 42 dívek), že rodiče jim to nezakazují. 42 dotazovaných – 35 % (20 chlapců a 22 dívek) uvedlo, že jim rodiče zakazují sledovat určité pořady v televizi. Zde měli žáci možnost uvést, jaké pořady jsou jim zakazovány. V odpovědích se vyskytovalo následující: horory, násilí, erotické filmy, pornografie, všechny filmy nevhodné pro mládež, kriminálky, vulgární filmy a sitcomy.

Devatenáctá otázka se respondentů ptala, zda někdy měli rozhovor s rodiči o pornografii a o mediálním násilí. 79 dotazovaných – 66 % (41 chlapců a 38 dívek) uvedlo, že žádný takový rozhovor neměli, naopak 41 respondentů – 34 % (15 chlapců a 26 dívek) již takovýto rozhovor vedlo.

Následující otázka se týkala názoru respondentů. Odpovídali na otázku, jak podle nich televize ovlivňuje vztahy mezi lidmi. 68 dotazovaných dětí (31 chlapců a 37 dívek) odpovědělo, že neví, jak televize ovlivňuje vztahy mezi lidmi. 28 dětí

(10 chlapců a 18 dívek) si myslí, že televize ovlivňuje vztahy k horšímu a 17 respondentů (11 chlapců a 6 dívek) uvedlo, že televize neovlivňuje vztahy vůbec. K lepšímu vztahy televize ovlivňuje podle 7 respondentů (4 chlapci a 3 dívky).

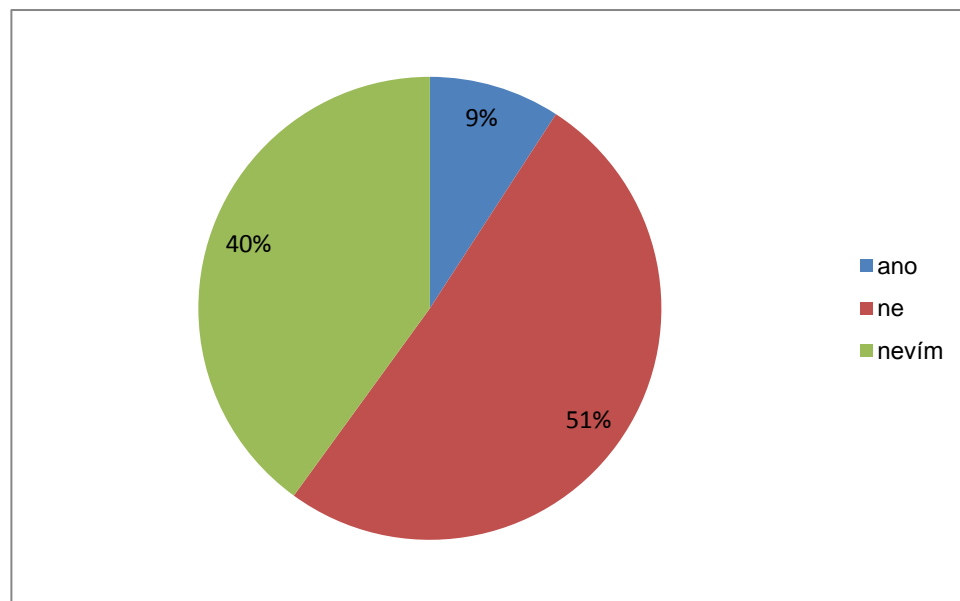
Graf 14: Ovlivnění vztahů mezi lidmi televizí

Zdroj: Vlastní šetření

Poslední otázka zjišťovala, zda si respondenti myslí, že je násilí či pornografie v televizi nějak ovlivňuje. 61 dotazovaných dětí (30 chlapců a 31 dívek) odpovědělo, že je násilí ani pornografie v televizi neovlivňuje. 48 respondentů (20 chlapců a 28 dívek) neví a 11 dotazovaných (6 chlapců a 5 dívek) si myslí, že je násilí či pornografie v televizi ovlivňuje. Zde měli žáci možnost napsat, jak je násilí/pornografie v televizi ovlivňuje. Nejčastěji odpověděli, že mají špatné sny, mají strach, změnil se jejich chování, a že pornografie i násilí ničí dětskou psychiku.

Graf 15: Ovlivnění násilím/pornografií

Zdroj: Vlastní šetření

6.1 Interpretace a diskuze výsledků

V kapitole 5.2 jsme si stanovili šest hypotéz. První dvě se týkaly četby, další dvě se zabývaly sledováním televize a poslední dvě se zabývaly rodiči, zda děti usměrňují.

Hypotéza č. 1: Největší část dětí ve starším školním věku čte spíše nepravidelně.

Tato hypotéza byla potvrzena. Toto tvrzení nám dokládá graf 6: Četnost četby, který ukazuje, že nepravidelně čte 57 respondentů (47 %).

Hypotéza č. 2: Většina dětí ve starším školním věku upřednostňuje dobrodružný žánr.

Tato hypotéza byla opět potvrzena. Toto tvrzení nám dokládá graf 5: Oblíbený žánr, který ukazuje, že 61 dotazovaných (51 %) uvedlo, že jejich nejoblíbenějším žánrem je žánr dobrodružný.

Tato hypotéza se shoduje s literárními poznatky, které říkají, že méně nároční čtenáři čtou dobrodružnou literaturu. Nicméně teoretické poznatky upozorňují, že s touto četbou se ztotožňují děti hlavně v prvních letech pubescence.

Hypotéza č. 3: Většina dětí ve starším školním věku nesleduje televizi více jak 15 hodin týdně.

Hypotéza č. 3 byla potvrzena. Pravdivost této hypotézy dokládá graf 12: Četnost sledování televize, který ukazuje, že 28 respondentů, tedy 23 % sleduje televizi 0 – 5 hodin týdně a většina, tedy 62 respondentů (52 %) sleduje televizi 6 – 15 hodin týdně.

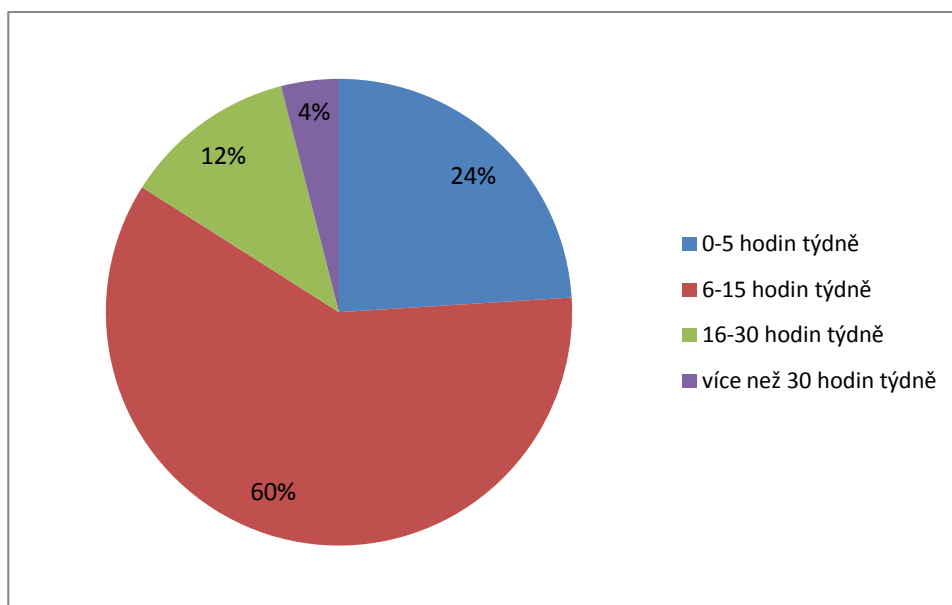
Dle literárních podkladů je vhodné, aby děti sledovaly televizi 5 hodin týdně. 15 hodin je maximum, které by mělo být překročeno jen ve výjimečných případech – např. když je dítě nemocné.

Hypotéza č. 4: Děti ve starším školním věku, které čtou každý den, se s větší pravděpodobností na televizi dívají méně než děti, které nečtou vůbec.

Hypotéza je potvrzena. Graf 16 ukazuje, že 60 % dětí, které uvedly, že čtou denně, sleduje televizi 6 – 15 hodin týdně. 24 % dětí, které čtou denně sleduje televizi 0 – 5 hodin týdně. 12 % dětí sleduje televizi 16 – 30 hodin týdně a 4 % dětí, které čtou denně sledují televizi více než 30 hodin týdně.

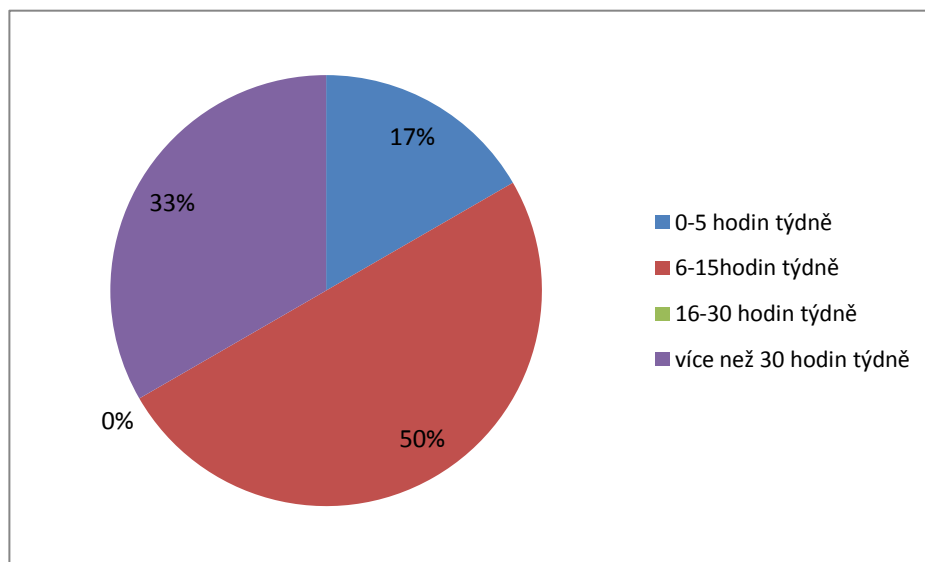
Graf 17 ukazuje, že 50 % dětí, které uvedly, že vůbec nečtou, sleduje televizi 6 – 15 hodin týdně. 33 % dětí, které nečtou, sledují televizi více než 30 hodin týdně. 17 % nečtenářů sleduje televizi 0 – 5 hodin týdně a nikdo z dotazovaných nečtenářů neuvedl, že by televizi sledoval 16 – 30 hodin týdně.

Graf 16: Děti, které čtou každý den – sledovanost televize

Zdroj: Vlastní šetření

Graf 17: Děti, které nečtou – sledovanost televize

Zdroj: Vlastní šetření

Hypotéza č. 5: Většině dětí ve starším školním věku rodiče nezakazují sledovat pořady, které nejsou vhodné pro jejich věk.

Hypotéza č. 5 byla potvrzena. Toto tvrzení dokládá výsledek výzkumu, kdy 78 respondentů (65 %) uvedlo, že rodiče jim nezakazují sledovat pořady nevhodné pro jejich věk a 42 dotazovaných (35 %) napsalo, že ano.

Hypotéza č. 6: Většina dětí ve starším školním věku měla rozhovor s rodiči o pornografii a o mediálním násilí.

Tato hypotéza byla vyvrácena, protože v rámci výzkumu 79 dotazovaných dětí (66 %) uvedlo, že žádný rozhovor o pornografii a o mediálním násilí s rodiči nevedly, pouze 41 respondentů (34 %) již takovýto rozhovor mělo.

Podle literárních podkladů by děti ve dvanácti letech měly mít za sebou rozhovor s rodiči o pornografii a o mediálním násilí. Dítě by mělo pochopit, proč je mediální násilí a pornografie pro lidi přitažlivá a proč škodlivá.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnuje četbě a sledování televize u dětí ve starším školním věku. Hlavním cílem této práce je popsat a analyzovat souvislosti mezi čtenářským návykem a sledováním televize u dětí ve věku 11 – 15 let, k tomu pomáhá hlavně odborná literatura a dotazníkový výzkum, který se uskutečnil na Základní škole Václava Havla v Poděbradech.

Ve své teoretické části se práce zabývá mediální komunikací, vývojovou psychologií dítěte, působením televize na dítě a četbou dětí. Kapitola mediální komunikace se snaží vysvětlit důležité pojmy, které souvisí s daným tématem a vývojová psychologie popisuje jednotlivé vývojové etapy jedince. Kapitola o působení televize na děti podává čtenáři pohled na to, v čem televize přináší rizika a nebo naopak, proč je vhodné ji sledovat. Poslední kapitola teoretické části se věnuje dětské četbě. Literární podklady ukázaly, že důležitou a nezastupitelnou roli v četbě má rodina a škola.

Praktická část práce, která se pomocí dotazníkového šetření uskutečnila na Základní škole Václava Havla v Poděbradech, má za cíl zjistit, jak čtou děti ve starším školním věku a jaká je souvislost mezi četbou a sledováním televize. Dále chce zjistit, jak často děti ve starším školním věku čtou a zda je četba baví, jak často se děti dívají na televizi a zda jim rodiče zakazují sledovat pořady, které nejsou vhodné pro jejich věk.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 120 respondentů z 6. – 9. tříd. Ze 120 žáků se do průzkumu zapojilo 64 dívek a 56 chlapců.

Výsledky ukazují, že většině dotazovaných rodiče v předškolním věku četli, většina dětí také uvedla, že čte ráda, nicméně brzy se začne věnovat něčemu jinému. Necelá polovina respondentů čte spíše nepravidelně, jen když je něco zaujme. Avšak početně druhá nejčastěji zastoupená odpověď je, že respondenti čtou každý den, což je poměrně dobrý výsledek. Většina dětí ve starším školním věku, která se zúčastnila dotazníkového šetření, preferuje dobrodružný žánr. Na další otázku, která je součástí výzkumného cíle, tj. jak často respondenti sledují televizi, odpověděla většina dětí, že televizi sledují 6 – 15 hodin týdně, což je podle teoretických poznatků maximum, kterého by měly děti dosáhnout pouze ve výjimečných případech. Přestože většina

respondentů sleduje televizi 6 – 15 hodin týdně, tak většinu dotazovaných rodiče vůbec neomezují ve sledování televize.

Na zásadní výzkumný cíl, tedy na to, zda existuje souvislost mezi četbou a sledováním televize je položena hypotéza – děti, které čtou každý den, se s větší pravděpodobností na televizi dívají méně, než děti, které nečtou vůbec. Většina čtenářů a polovina nečtenářů shodně odpověděla, že nejčastěji sledují televizi 6 – 15 hodin týdně. Nicméně druhou nejčastější odpovědí respondentů, kteří nečtou je, že sledují televizi více jak 30 hodin týdně, což se nedá říci o čtenářích, u kterých je druhá nejčastější odpověď, že televizi sledují pouze 0 – 5 hodin týdně.

Tato bakalářská práce může posloužit rodičům i široké veřejnosti, která se zajímá o čtenářství a o působení televize na děti ve starším školním věku. Práce poskytuje profil čtenáře v pubescentním období a podává rodičům základní informace o tom, jak naučit děti užívat televizní obrazovku.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 199 s. ISBN 80-858-5011-7.

HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-717-8303-X.

HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2009, 85 s. ISBN 978-807-3686-574.

CHALOUPKA, O. *O literatuře pro děti*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989, 103 s.

CHALOUPKA, O. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995, 103 s. ISBN 80-858-6540-8.

CHALOUPKA, O. *Rozvoj dětského čtenářství*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1982, 572 s.

KRAUS, W. *Televize - nový kontinent: Kultura nebo chaos?*. Překlad Milan Šmíd. Praha: Československá televize, 1991. ISBN 80-850-0502-6.

KUBÍČKOVÁ, K. Rozhovor s bohemistou Jiřím Trávníčkem. *Mladá fronta dnes, Víkend*. 2011, č. 30.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, 343 s., obr. ISBN 80-716-9195-X.

MUSIL, J. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003, 261 s. ISBN 80-722-0157-3.

MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 256 s. ISBN 978-807-4520-020.

NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003, 507 s. ISBN 80-200-0993-0.

OSVALDOVÁ, B. *Praktická encyklopedie žurnalistika*. 2. dopl. vyd. Praha: Libri, 2002, 240 s. ISBN 80-727-7108-6.

ŘÍČAN, P. a D. PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, 62 s. ISBN 80-717-8084-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.

VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: ISV, 1995, 189 s. ISBN 80-858-6607-2.

Seznam použitých internetových zdrojů

PROKŮPEK, V. Mediální komunikace pro distanční studenty. *Ing. Václav Prokůpek, Ph.D.* [online]. 2012 [cit. 2014-08-10]. Dostupné z: <http://ingvaclavprokupekphd.blogspot.cz/2012/11/medialni-komunikace-pro-distančni.html>

SÝKOROVÁ, I. *Výchova četbou a výchova k četbě* [online]. Praha, 2006 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: file:///C:/Users/Bar%C4%8Da/Downloads/DPTX_2005_2_11210_ASZK10001_12645_9_0_26992.pdf. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Vedoucí práce PhDr. Lidmila Vášová.

Úvod do literární teorie. 2011, 21 s. Dostupné z: http://www.sps-ko.cz/documents/CJL_Skrivankova/liter%C3%A1rn%C3%AD%20teorie.pdf

Zpráva o stavu příprav programu pro děti, mládež a vzdělávání. In: *Česká televize* [online]. 2012 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z: http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/rada-ct/dokumenty/zprava_o_stavu_priprav_detskeho_a_vzdelavaciho_programu.pdf?v=0

PŘÍLOHY

Příloha A - Dotazník

Milý žáku/milá zákyně, tímto se k tobě obracím s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku. Tento dotazník je anonymní a slouží jako podklad pro mou bakalářskou práci, proto tě žádám o pravdivé vyplnění veškerých otázek. Pokud nebude uvedeno jinak, zakroužkuj prosím jen jednu odpověď. Předem děkuji za tvou ochotu a spolupráci.

Barbora Hromádková, studentka 3. ročníku oboru Sociální a mediální komunikace na UJAK.

---

1. Pohlaví Dívka/Chlapec

2. Věk..... **3. Třída.....**

4. Četli ti rodiče v předškolním věku?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

5. Čteš rád/a?

- a) ano, moc mě to baví
- b) ano, ale často u toho začnu dělat něco jiného
- c) ne, nebaví mě to

6. Jaký žánr nejraději čteš?

- a) dobrodružný
- b) sci-fi
- c) příběhová próza s dětskými hrdiny
- d) detektivky
- e) thrillery
- f) jiné Co?.....

7. Jak často čteš?

- a) každý den
- b) 1x za týden
- c) 1x za měsíc
- d) nepravidelně (občas, jen když mě něco zaujme)
- e) nečtu

8. Zaškrtni, co čteš: (možno více odpovědí)

- a) knihy
- b) časopisy
- c) něco jiného   Co?.....
- d) nečtu

9. Podle čeho si vybíráš knihu?

- a) podle vzhledu
- b) podle autora
- c) podle doporučení   Od koho?.....
- d) podle názvu a informací uvedených na obalu knihy
- e) podle něčeho jiného   Čeho?.....

10. Jak často chodíš do knihovny?

- a) 1x týdně
- b) 1x měsíčně
- c) 1x - 2x za rok
- d) nenavštěvuji ji

11. Vedeš si čtenářský deník?

- a) ano
- b) ne

12. S kým si povídáš o tom, co jsi přečetl/a? (možno více odpovědí)

- a) s rodiči
- b) se sourozencem
- c) s učitelem
- d) s kamarády
- e) s někým jiným   S kým? .....
- f) nepovídám si o tom s nikým

13. Co nejraději děláš ve svém volném čase?

- a) sportuji
- b) jsem na internetu
- c) hraji počítačové hry
- d) jsem venku s kamarády
- e) čtu si
- f) sleduji televizi
- g) něco jiného   Co? .....

14. Jak často se díváš na televizi?

- a) 0-5 hodin týdně
- b) 6-15 hodin týdně
- c) 16-30 hodin týdně
- d) více než 30 hodin týdně

15. Máš televizi ve svém pokoji?

- a) ano
- b) ne

16. Jaký je tvůj nejoblíbenější televizní žánr?

- a) seriál
- b) soutěž
- c) reality show
- d) dobrodružný
- e) horor, thriller
- f) komedie
- g) televizní zpravodajství
- h) sci-fi
- ch) jiný   Jaký? .....

17. Omezují tě rodiče ve sledování televize?

- a) ano
- b) ne

18. Zakazují ti rodiče sledovat některé pořady?

- a) ano   Jaké? .....
- b) ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Barbora Hromádková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční studium

Název práce: Četba a sledování televize u dětí staršího školního věku

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 53

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 16

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: RNDr. Josef Musil, CSc.